

„Mennyből az angyal lejött hozzátok, pásztorok,
pásztorok!

Hogy Betlehembe sietve mentén, lássátok, lássátok,
tök,

Istennek Fia, aki született jászolban, jászolban,
Ő leszen néktek Üdvözítőtok valóban, valóban.

Mellette vagyon az édesanyja, Mária, Mária;
Barmok közt fekszik, jászolban nyugszik, szent
Fia, szent Fia.

El is menének köszöntésére azonnal, azonnal
Szép ajándékot vivén szívökben magukkal, ma-
gukkal.

A kis Jézuskát egyenlőképen imádják, imádják,
A nagy Uristent ilyen nagy jóért mind áldják,
mind áldják.”

(Szentmihályi: Énekes-könyv, 1798)

BULÁNYI GYÖRGY

KARÁCSONYRA...

Kisdedet találtok pólyába takarva és jászolba fektetve – Hát eljött az Eljövendő. Kisdedként és pólyába takarták, ha már ez a kezdete az ember életének. Csak egyben tér el többi társától: jászolba fektették. Meglehet a véleményed az apjáról. Gondoskodhatott volna legalább bölcsőről. De nem gondoskodott. Nem. S azért nem, hogy egyszer s mindenkorra tudomásul kelljen vennie mindenkinek, amit Weöres Sándor tudott, hogy az Isten nem tartozik az urak közé.

Ki az úr? Akinek többje van, mint embertársának. Ennek az alapján parancsol annak, akinek kevesebbje van, mint neki. Ezért aztán az Isten nem parancsol, nem kényszerít, csak hív, csak csalogat. Mire? Országot csinálni vele. Olyan országot, melyben neked is egy dénár, meg nekem is. Olyan Országot, melyben nem mond senki semmit magáénak, mert

XXVII. évfolyam 12. szám
2020. december

Bulányi Gy.: Karácsonyra	4581
Bulányi Gy.: Karácsonyi pásztorjáték	4582
Bulányi Gy.: Júdás az irodalomban	4585
Farkas I.: Néhány emlék Barnáról	4588
Barcza B.: A szenvedésnek van értelme?	4589
Király I.: Üdvözült gyilkosok?	4594
Király I.: Lénárd kontra Bulányi	4594
Gromon A.: Jézus önarcképe	4595
Metzger B.: A fiát kereste (3.)	4599
Kamarás I. – Bisztra Gy.: Hiteles helyek	4601
Gyombolai M.: VERSEK	4603
Habos L.: VERSEK	4604

mindenük közös. Olyat, amilyenről az egyszeri párttitkár is beszélt. Hogyan? Csak úgy, hogy amikor majd a kommunizmus megvalósul, minden lesz a GUM áruházban, s akármit is elvihetünk belőle haza, fizetés nélkül. A hallgatóság még csak a szocializmust építi, és egy asszony kérdést tesz fel:

- Szilzskinbunda is lesz az áruházban?
- Természetesen – feleli a párttitkár.
- Akkor én majd kilencet viszek haza belőle, azt is tehetem? – kérdi az asszony.

Mire a párttitkár:

- Asszonyom, vetközzék le pucérra!
- Nem teszem – mondja az asszony.
- Miért? – kérdezi a párttitkár.
- Mert szégyellem magam – válaszolja.

Mire a párttitkár:

- Majd azt is szégyelli, hogy kilencet vigyen haza...

A gazdagság nem bűn, hanem alkalom arra, hogy alamizsnálkodjunk – tanítják a keresztyén századok. Az Isten pedig jászolba rakja a fiát. Csak azért, hogy világos legyen: nem építheti közülünk Országát az, akinek többje van, mint a másik embernek. Senki! A Fia sem! Majd, ha a Gyermekek kinövi a jászlat, elmegy a Jordánhoz, s az apjuktól-anyjuktól elcsábított fiatalokat megtanítja gyógyítani, ezt mondja nekik:

Ingyen kaptátok, ingyen adjátok! S egy lyukas fillér sem lesz az ő zsebében sem, tanítványaiéban sem.

Nem lehet Országot építeni, csak a köztulajdon alapján. Ezt Jézus is, Marx is egyformán látta. S még valaki más is:

S az új Városban elrendelte Ilona

Hogy Jézuskának legyen arany jászola.

Ha nincs aranyból s megmarad ami volt, a szalma,

Még ma is állana a Kisded Birodalma.

Szegényeké volt a Birodalom

Mert Betlehembem nem aranyból volt az alom...

– írja 1959-ben a kezdeti Vigília egykori lírikusa, Horváth Béla.

Írni könnyű, egyszer már tenni kell. Kinek? Nekem! Semmi sem menthet fel. Nem tudok senkit küldeni. Ha az Istené vagyok, akkor csak hívhatok. Mire? Országépítésre! Kiket hívok? Szegényül és szegényeket. A gazdag ifjút is! Ha eladja mindenét, akkor jöhet.

Az Isten vár:

Elöttem szolgálaim a századok.

Fújják a szikrát, míg láng lesz belőle.

Boldog Karácsonyt!

2005. decembere

BULÁNYI GYÖRGY

KARÁCSONYI PÁSZTORJÁTÉK

Harminc éves volt Arany János, amikor megírta a Toldit, s vallotta évekkel később: Ó, ha még egy olyat énekelni tudnék. Magam is harminc éves voltam, amikor énekeltem valamit erről az estéről, s ma, hatvan év, után bevallom: nem tudok még egy olyat énekelni. S a KÖRNYEZETVÉDELMI LEXIKON II. kötetének 460. lapján ez olvasható: Környezetvédelmi mozgalmi időrend. (ennek első adata:) 1949: megjelenik Bulányi György piarista tanár karácsonyi elmélkedése mint a Bokor katolikus bázisközösség 'zöld filozófiájának' első dokumentuma.

Narrátor:

A Szűz méhében fogan és fiút szül. A neve Emmánuel lesz, azaz velünk az Isten. Izaiás szavát: "Az Úr elküldött engem örömhírt vinni a szegényeknek, a szelídeknek, az elnyomottaknak" – ez az Emmánuel magára értelmezi a názáreti zsinagógában. És elkezdődik ez a küldetés a szegényekhez már a betlehemi éjszakában. El, mert az angyali sereg a pásztorokat küldi el elsőül hozzá. Jeruzsálem elő-kelőit, a királyt, a papi fejedelmeket, az ároni papságot, az előkelőket, a lágyruhásokat, a gazdagokat nem értesíti. Inkább a pásztorokat. Ezek voltak közel hozzá. Emmánuel közéjük ment megszületni. Az ő világukba.

Az alkalmi istállóul használt barlangba. Oda jött el az ég Királya.

Első pásztor:

Megkérdezzük Téged, betlehemi Kisded, miért a szegényekhez jöttél? Miért a szegényeknek akarod hirdetni az örömhírt? Azt, hogy megnyílt a végtelen és hogy eltörlőd a halált? Miért istállóba mentél megszületni? Miért ez a kínos és kellemetlen egyoldalúság? Átvitethetted volna magadat az egyik főpap meleg házába.

Második pásztor:

Mosolyogsz reánk Te, emberré lett Isten? De félek ettől a szalmáról jött emberi mosolytól. Miért találod rendjén valónak, ami semmiképpen sincs rendjén? Felelj nekünk! Ki akarsz fosztani bennünket? Tönkre akarsz tenni bennünket? Szalmára akarsz minket is fektetni? Miért akarsz szegénnyé tenni bennünket? Miért jöttél ide, az istállóba? Miért jászolban fekszel? Miért állati meleggel melegszel? Miért falusi ács az apád? S ha már nem tudom miféle furcsa ízlésből így csináltad mindezt, legalább kiakaszthatnál egy táblát. Valahogy ilyenformán: Karácsonyi öröm! Megtekintés vételkényszer nélkül! Jó, jó! Kilehet jönni, meg lehet úszni vételkényszer nélkül is. De rámosolyogsz az emberre, letérdelteted, s utána már hiába is akarnék menekülni. A karácsonyi öröm ott bent marad az istállóban, és nem tudok többé nélküle élni.

Harmadik pásztor:

Miért szólsz az angyalok által, hogy Te adod szívembe a békességet? Miért szól mosolygásod felém? Hogy Te, emberré lett Isten értesz engem a szívem mélyéig. Engem, aki – ha rám nézel – már tudom is, hogy ember vagyok, akinek Istenné kell lennie! Miért nézel úgy rám, hogy belém kell vágódnia a megvilágosodásnak, hogy Te, Istenem, aki ember is vagy, Te tudod megmutatni nekem, – aki ember vagyok, de az Isten életébe is hívva – az utat. Te, szalmán fekvő Kisded, miért delejezed belém, hogy betlehemi nyomorúságod az én utam is, mert Te vagy az Út? Miért nézel úgy reám, hogy ne legyen többé nélküled életem, csak vergődésem? Miért akarod elhítni, Te istállóba szorult Koldus-Jézus, hogy csak a Te utadon van Élet? Miért ez a lenyűgöző, letérdeltető és kegyetlen és feltételnélküli mosoly?

Negyedik pásztor:

Nézd, Te betlehemi Kisded: felöltöztetünk bársonyba, puhába. Eltitkoljuk alacsony, kínos és kellemetlen származásod. Ragyogni fogsz, mint a bíborban születettek. Átviszünk Jeruzsálembe vagy Párizs legelőkelőbb negyedébe, palotába, fényesbe és nagyba. Ringó, mennyezetes, csipkés, pelyhes bölcsőbe, kandalló melegéhez. Selymek, és brokátok fognak suhogni körülöd. Rózsáligetek illata fog áradni

a körülötted forgók ruháiból. Mosolyogj hát, s mondjad, hogy tegyük! Nincs áldozat, amit meg ne érne nekünk, hogy kimenthessünk ebből a számunkra oly kínos helyzetből. Miért komorodsz el? Miért csinálsz úgy, mintha jól éreznéd magad ebben a nyomorúságban? Miért állsz utunkba szegénységed megmásíthatatlan tényével? Miért nem akarsz egy kis történelemhamisításba belemenni?

Ötödik pásztor:

Miért zavartad meg egyáltalán a történelmet? Ezek a napok valamikor szaturnáliák voltak, a szaturnuszi bőség ünnepei. Mit szegénykedel bele szalmáddal a bőségbe? Miért rontod el szaturnáliásnak akart karácsonyi örömeinket? Mondd, Jézuska, miért kellett Neked ilyen kevés? Miért nem voltál igényesebb? Miért mosolygód felém, hogy Neked éppen ennyi elég volt, hogy elhozzad az örömhírt, hogy megszerezted nekünk a mindent? Te, aki született Úr vagy, azaz Úr öröktől fogva és teremtetlenül... hogyan viselkedhettél így?

Hatodik pásztor:

Szólj, Jézus, hozzánk! Mondd, miért akarsz kifosztani? Miért jöttél közénk lehetetlen példájú életeddél? Miért üresítetted így ki magadat? Te, akinek a minden a birtoka, miért vetted fel az ember, a szolga alakját, miért vállaltad egyáltalán az embersonyomorúságát? S azt is töretlenül végig. Miért? Miért? Értsd meg, hogy Te teheted, amit akarsz, semmi közünk hozzá. Isten vagy, nem tudunk beleszólni a dolgaiddba. De értsd meg, hátunkon is csattan az ostor! Lenyűgözől és hívsz magad után, Te istállóban, jászolban fekvő Kisded!

Narrátor:

Békesség! Békesség a jóakarató embereknek! Hallom az angyalok énekét, és meglássul lázasan dobogó szívem verése. Meglássul és elcsendesül. El, olyannyira, hogy kezdem hallani a Kisded szavát, kezdem megérteni mosolyát.

A Gyermekek:

Értem, amit mondasz. Látom, miért ver lassan a szíved. De nem tudod, mit beszélsz. Nem, mert ha tudnád, nem mondanád. Szegény szerencsétlenem, hát nem érzed, hogy magad ellen beszélsz? Miért lett fájó és szorongó a szíved, miközben elsírtad butuska szíved sok ostobaságát. Figyelj csak rám, megérted majd: nincs más mód a boldogságodra, csak ha kifosztalak. Nem érted? Figyelj csak! Magad is tudod, nincsen semmi sem nélkülem, csak én tudlak gazdaggá tenni. Csak én tehetem, hogy legyen valamid. Mi neked a bársony, és mi neked a puha? Ha lesz bársonyod, és lesz ruhád, annál gyötrőbb lesz a vágyad a még puhábbra, a még bársonyosábbra. Mi neked a csillogó város?

Hiszen, ha odakerülsz, nem érdekel már, csak a még csillogóbb, melyet féltékeny kézzel rejt el előtted a Holnap, a Jövő vagy a Soha. Mi neked a palota? Mikor fogsz eljutni meg nem nyirbált gyermekálmaidnak kacsalábon forgó üveg-ezüst-gyémánt kastélyába? Mi neked a kandalló melege, amikor nem tudja felmelegíteni a szívedet, melyet a magaméról, a hűvös éjszakában is izzóan meleg szívemről mintáztam? Mi neked a gazdagság, hiszen egyre nyomorultabb, egyre kietlenebb és egyre szegényebb leszel tőle?! Kéjekbe kell fojtanod magad, mámorba kell mártanod a gyötrő ürességet, csakhogy felejtssd koldus szegénységed! Mit akarsz a bőséggel? Hiszen megcsömörlesz tőle! Le kell fékezned vágyaid, kevesebbre kell szorítanod magad magadnál, hogy meg ne öljön a vágyad. Fáradt-öregem kell biztatgatnod magad, mert "Csak a szerénynek nem hoz vágya kint." Emlékszel a meséből a királyra, aki hiába vett magára száz kabátot, hiába fűttette ájulásig a kandallókat? Fázott szegény, fázott nagyon. Miért akarsz te is a vágyaknak ilyen szerencsétlen királyja lenni? Miért akarsz a nyomorúság koldusújtjára jutni kabáttal és palotával, bársonnyal és kandallóval?

Szegény szerencsétlenem, miért akarsz boldog lenni abban, amiben nincsen számodra boldogság? Miért akarsz teltekezni kabáttal, meleggel, bársonnyal, palotával, amikor végtelen a vágyad, és ezek az életpótlékok mind csak végesek? Olyan csúfosan és koldus végesek, hogy ha egy kicsit többet veszel magadnak az éppen elégnél, azonnal tönkretesz, nyomorult szegénnyé varázsol. Érted már, miért mondtam, hogy nem tudod, mit beszélsz? Hát miért akarod a kielégíthetlenség és a csömör pokoli nyomorúságát? Miért akarsz úr lenni, mikor nincs birodalom itt a földön, amely elég lenne vágyadnak, mely meg tudná melegíteni fázó királyi szívedet?

Kérdezted tőlem, miért akartam, miért lettem ember, mikor Isten vagyok? Én visszakérdezlek: miért akarsz megmaradni csupán lélegző-gondolkodó embernek? Miért? Amikor meghívtalak magamhoz testvéremnek, gyermeknek az Atyához, hogy örökös légy együtt velem! Szerencsétlenem, miért akarsz ember maradni, amikor istennek hívtalak? Ó, te szegény földre süttött szemű, fekete szemüvegű vaksi, emberhorizontú! Hát miért nem nézel legalább a Napba? A Napba... hiszen tudod, hogy az Invictus Sol, a Győzhetetlen Nap ünnepén jöttem a világba. Akkor, amikor megfordul az év, és viláosság lesz a sötétségből. Miért akarsz kevesebb lenni önmagadnál? Nézz fölfelé!

Nem csak a Napba, de azon is túl! A vágyaid horizontjába. A beteljesülésbe. Végtelen a vágyad, tehát a Végtelenre. Érted-e már, hogy vágyad lázát nincs semmi véges, ami hűtse? Gödör vize a tengert be nem tölti. Érted-e már, miért nincsen út számodra Városon, Palotán, Bársonyon, Ambrózián és Nektáron keresztül? Érted-e már, hogy százalmasan szegény, aki itt

gazdagodásból akar gazdag lenni? Látod-e ennek az útnak sötét reménytelenségét? Ugye, nem tudtad, hogy mit beszéltél? Hogy örült és ostoba dolog hinni a "haladásban"? Abban, hogy e „haladás”, gazdagodás, életszínvonal gazdaggá teheti az embert? Micsoda paródiája ez a hitnek! A kétségbeesés hite! Mert hinni valamiben mindenképpen kell! Ha másban nem, hát a lehetetlenben. Hogy végtelen vágyat megenyhít valamikor a véges. Hogy Isten-igényt kielégíthet valaha is, ami kevesebb nála. Ugye érted már, hogy nem a haladás az üdvösség? Hogy ebben a haladás-üdvösségben reménykedni, mint boldogságban, reménytelen. Mert millió végtelen vágyú ember ront neki a végesnek, egynek is kevés volna, hát még mikor milliók rohannak. Az egymást marás féktelen harca, amely pusztít és öl, hogyan szülhetne boldogságot benned?! Nézz már bátrabban az én rágott jászlamra! Lásd megسيمogatom! Ez nem fog boldogtalanságot okozni senkinek. Ezért nem fog vér folyni, mint a paloták birtoklásáért. Nem fogja ezt elirigyelni senki sem a másiktól. Nem fog gyűlöletet szülni. Gyűlöletet, amely öl, pusztít, és mindenkit szegénné tesz. Nem jön ki a te gazdagodni vágyódásodból, nem születik meg az a valami, ami nélkül nincs gazdagság. Valami, ami én vagyok. Vagyok, akár itt a jászolban, akár a Szentháromságban. Ennek a nyomorúságában és annak a fölségében. Valami, aminél nem nagyobb az Isten sem, mert az Isten maga is az. Nem jön ki belőle az egyetlen boldogító: a Szeretet!

Mert téged nem boldogíthat más, csak én. Csak én, a Szeretet Istene, az egyedül gazdag, a mindent bíró. Én, aki a Végtelen vagyok. S aki mégis odahagytam a végtelen Isten alakját, s eljöttem közétek a végesnek, az ember alakjában. Én, a gazdag, aki mégis kiüresítette magát, hogy csak ez az istálló jusson cserébe a mennyért. Én, az Úr, a hatalmas, aki szolga lettem. Elemek, és hideg kiszolgáltattotta, és rászorulója az állat melegének... Én, akinek semmi sem hiányzik, mert minden az enyém. Érted már, hogy miért vagyok számodra én az egyetlen lehetőség? Miért csak erre nyílik számodra út a boldogság felé? Látod-e már, hogy csak erre nyílik, ami hozzád méltó, s a vágyad kielégítő? Ha bársonyban jársz, és palotában hálsz, mit csinálsz a vágyaddal? Amikor már nincsen bársonyabb, és nincsen palotább, végtelen vágyad merre viszed? De lásd, ez a szalma, ez a koldusi hely nem ilyen ügyefogyott. Ha mosolyogsz a testvéreidre, ha odaadod köntösöd felét, ha sírsz inkább, de maradsz a hidegben, hogy másnak melege legyen, ha itt a jászolom tövén megtanulod az én végtelenségemet, a szerzés helyett az ajándékozást tőlem, kitáruul előtted a világ s a végtelen.

Itt nem lesz hóhérod a vágy. Itt nem kell megállnod szerényen, magad mérsékelvén. Itt nem kell félned csömörtől, itt nem fogysz ki soha, itt adhatod azt, aminél többet adni nem lehet: egész önmagad. S meg nem állíthatnak, meg sem zavarhatnak. Egyetlen, amit tehetnek, hogy meggyorsítják a mindent odaadásod.

Mint ahogy meggyorsítják majd az enyémet is... nem messzebb, csak ott, fenn a hegyen, Jeruzsálemben, a Golgotán. Ki állíthat meg? Senki! Ki szakíthat el azoktól, akiknek oda akarod adni mindenedet, magadat egészen és telhetetlenül? Senki! Ahogy a szerzés végtelen vágya szembeállít mindenkivel, úgy fog az adás végtelen vágya összefűzni mindenkivel. Így fog megszületni a gyűlölet s a közöny végtelen magánya helyett a mindent adásból az egység, az eggyé levés, a közösség... egymást boldogító melege a szeretetnek. A szeretetnek, aki én magam vagyok. Látod, én vagyok a te boldogságod. Jól megérezted, mikor szalmám, jászlam és nyomorúságom ellenére sem szaladtál el tőlem.

S most már talán érted egészen, hogy miért jöttem így? Ilyen szegényen, ilyen kifosztottan. Lásd, számomra semmi sincsen, amit magamévá kellene tennem, hiszen minden az enyém. Ez az én boldogságom, az Isten boldogsága. S téged úgy teremtettek meg a magam mintájára, testvéremnek, hogy neked is csak ez lehessen a boldogságod. Azért nem tettem ki a táblát, hogy vételkényszer nélkül. A boldogságod, azaz léted legfőbb belső mozgatóereje kényszerít, hogy belenézz a szemembe. S azért nézek úgy reád, hogy jönnöd kell utánam. Barlangba és istállóba, föld határáig és keresztfára mindenütt utánam. Ahova hívlak. És közben kifosztalak. Egészen, vagy majdnem egészen. Ha nagyon hű leszel, alighanem egészen kifosztalak, mert csak így lehetsz gazdag. Csak így lehet a tied az, amire vágyol, aminél kevesebb ki nem elégít: a Minden.

Látod, ezért jöttem a szegényekhez. Ezért nem a gazdagokhoz, mert míg el nem kezdenek szegények lenni, szép sorjában odaadni mindenüket, amire nincs szükségük a továbbadáshoz, addig meg nem értenek engem. Ezért nem is megyek hozzájuk, csak hozzátok, akik akartok szegények lenni. Ezért jöttem a barlangba, az istállóba, ezért fekszem a jászolban. Miért? Hogy téged boldoggá tegyelek. Mert ez az Isten boldogsága is: másokat boldoggá tenni. Ez a tiéd is, és ezt bársonyból, palotából nem, ezt csak ebből a jászolból tudom elmondani neked. Ne félj tehát! Azt hoztam, amit vártál, örömet, boldogságot.

BULÁNYI GYÖRGY

JÚDÁS AZ IRODALOMBAN...

VANNAK A TÖRTÉNELEMI K ALAKJAI, akiket évezredek pora sem tud eltemetni. Sohasem válnak holt adattá, minden korhoz van mondanivalójuk s a korok is bele-belevetítik ez alakokba lelküket. Egyszeri, egyedi valójukba az egész ember-voltot belé sűrítve, ennek szimbólumaivá válnak. Ilyen Júdás is.

Krisztus világmegváltó áldozatába belevegyül egy — emberileg — fonák vonás: a tizenkét tanítvány közül az egyik, az iskarióti Júdás, birtokosa a karizmáknak, miként a többi apostol, — harminc ezüstért elárulta s keserves kereszthalálra juttatta Mesterét. A megváltásban, az abszolút isteni akarat e nagyszerű tényében játszott közre Júdás, az áruló apostol. Krisztust ez az árulás juttatta a keresztfára s ezen elszenvedett hal val elégitette ki az évezredes ígélet beváltását szomjazó emberiséget.

A pusztaság észvilágával kereső ember elé itt egy kérdés vágódik: egyszerű eszköz-e Júdás az abszolút isteni akarat kezében vagy saját, szabadakaratainak gyümölcse az árulás? — S ezzel emberségünk legmélyebb és legkiirthatatlanabb problémájába futottunk: hogyan férhet össze az Isten abszolút akarata teremtményének, az embernek, szabadakarataival? A hit fényével megvilágított elme tudja, hogy összefér s alázattal hajtja meg fejét a misztérium színe előtt. De akinek ez a fény nem világít, az meg nem nyughatik. Az értelmét meghaladót nem hinni akarja, hanem értelmével megfogni, feloldani valamiképp a kínzó problémát. S ez a titkot látni akaró ember századról-századra eltalál Júdához. Választ kér kérdésére: felelős-e tettéért Júdás? A titok mélységét megrendítő erővel mutatják az Üdvözítő szavai: az Emberfia ugyan elmegy, amint elvégeztetett; ámde jaj annak az embernek, aki őt elárulja (Le. 22, 22.).

A Júdást idéző századok végső forrása a Szentírás. Csak kevés szóval beszél róla:

Ő az apostolok között a tizenkettedik. Az evangélisták az apostolok névsorában megjegyzik: aki el is árulta őt* (Mt. 10, 4). Krisztus maga is utal egyik tanítványa áruló-voltára a kafarnaumi beszédben: Nemde én tizenkettőtököt választottalak s egy közületek ördög (Jn. 6, 71). Ezután már csak a szenvedéstörténetben kap szerepet. Ő az, aki a bethaniai vacsorán kifogásolja a kenetpazarlást. Még e jelenet napján elmegy a papi fejedelmekhez és megígéri, hogy harminc ezüstért kezükre adja Jézust. Jézus tud a bekövetkező árulásról. Éjjel a getszemáni kertben a csók jelével megjelölve átadja Jézust a poroszlóknak. Mikor megtudja, hogy Jézust halálra ítélték, tettét megbánva, visszaviszi a pénzt a papi fejedelmeknek. Azok nem törődnek bánatával. Mire ő elmegy és felakasztja magát.

Az első, aki a századok kérdésére — Miért tette Júdás, amit tett? — feleletet ad, maga a Szentírás. Nem is egyet, hanem mindjárt hármat: tette el volt rendelve; a pénzvággyal vitte az árulásra; s a harmadik az ördög súgta a szívébe. Lássuk az elsőt! Jézus többször utal az elrendelésre: amint meg vagyon írva felőle (Le. 22, 22.). Főpapi imájában: Akiket nekem adtál, megőriztem és senki sem veszett el közülük más, mint a kárhozzat fia, hogy az írás beteljesedjék (Jn. 17, 12.). Sőt egyenesen a beteljesedésért (Ps. 40, 10.) választotta apostolul (Act. 1, 16—18.). Tette el volt rendelve. — De mikor Jézus elvégzésről, beteljesedésről beszél, mindig hozzát teszi: ámde jaj annak az embernek, aki őt elárulja* (Le. 22, 22.). Saját gonoszsága miatt árulta el. Szent János írja a kenetpazarlás ellen tiltakozó Júdásról: Ezt pedig nem azért monda, mintha a szegényekre lett volna gondja, hanem mivel tolvaj volt és nála lévén az erszény, az adományokat elsikkasztá (Jn. 12, 6.). A pénzhétség vitte az árulásra. Ez a második felelet. — E két szélsőt összeköti a harmadik: a sátán vitte rá: Beleméne pedig a sátán Júdásba ... és elmentvén beszéle a papi fejedelmekkel és

tisztekel, mi módon adja őt kezökben (Le. 22, 3—4.). E közbelépés gyengíti Júdás felelősségét, de nem szünteti meg. Hiszen ez csak sugallta a tettet, a végrehajtó ő volt. — A Szentírás válasza nem világosítja meg a misztériumot, ellenkezőleg: tudatosítja, mélyíti.

Mindjárt a II. században egy mű bukkan elénk: Evangélium Iudae. Júdás örömhíre! Mi az az örömhír, amit Júdás hoz az emberiségnek? E mű, a kainiták szent írása, így felel: Júdás, Káinnak, Kámnak, Ézsauanak s az Ószövetség többi elvetettjeinek rokona, egy felsőbb erő szülötte. Egyedül ilyen az apostolok között s így egyedül ő láthatta meg, hogy e világ hatalmai Krisztus halálát megakadályozva, el akarják ütni az emberiséget az örök élettől. Júdás belenyúlt e kavargó helyzetbe s egy erőteljes aktussal, Krisztust kereszthalálra juttatva, megnyitotta az emberiségnek az örökélet kapuit. Krisztus is megváltó, de Júdás is az: Conredemptor! Nélküle nincs megváltás! Az áhítat hangja zendül fel a kainiták ajkán: admirabilem Judam et magnum esse. (Tért., Lib. Praescr. c. 47.). Ez a teljes tudás, a gnózis! De ide csak azok juthattak el, akik előbb a természeti és természetelleni bűnök egész területét végigpróbálták. — Első jelentkezése ez a heroikus Júdás-képnek.

Az apologeták harcra kelnek ellenük. Az egyházatyák homiliáiban, exegetikai és dogmatikai műveiben pedig kialakul a keresztény ókor Szentírásban gyökerező Júdás-képe: dolgozott benne a pénzvággyal, az ördögnek saját gonoszsága nyitott ajtót, s ha el is volt rendelve tette, a felelősség alól mi sem menti fel őt. A felelősség kérdését legélesebben Szent Ágoston fogta meg. Felveti a kérdést: nem mond-e ellen Isten jószágának, hogy Júdást, bár árulását a

megváltásban felhasználta, tettéért mégis elítéli? így oldja meg: a bűnösök vagy azért vannak a világon, hogy megtérjenek, vagy azért, hogy valami jó tétessék általuk. Isten megengedte Júdás bűnét, hogy minket megváltson. Az árulás gonosz tettét jól használta fel az Úr. De az Isten még magának a sátánnak a cselekedeteit is felhasználja. A sátán rendezi a keresztényüldözéseket s a megölt keresztények a mennyországba jutnak. Hogy felhasználta a sátán munkáját, attól annak bűne nem lesz kisebb. Júdásé sem. Elítélése tehát nincs ellentétben az isteni jósággal. Ugyancsak Szent Ágoston lát elsőnek típust, szimbólumot Júdásbán: Júdásból nem egy van. Az egy gonosz, a gonoszok egész hadát képviseli.

Az ókort nem annyira Júdás alakja, sokkal inkább maga a probléma érdekelte. A kísértések, a bűnvád, a jótevés reménye s a kétségbeesés félelmetes kataklizmáiban vergődő emberhez még nem jutottak el. Közelebb jutott hozzá a középkor, melynek Júdás-képét inkább az érzelm, mintsem az értelem, költők s nem teológusok alakították. Leginkább három műfajban: a Jézus-életrajzokban, a legendákban s a passió-játékokban. — A Jézus-életrajzokban a Szentírásból kapott vonásokat hordozza némi korszerű színezéssel (pl. a Heliandban). Kiri közülük egy XI. századi északfranciaországi mű, Eupolemius Messiadé-ja. Az álnevű szerző keleti forrásokból merített; abból a világból, amelyben az Evangélium Iudae is született. Júdás itt Cacus király fia s mint a Rossz princípiuma áll szemben Agatus fiával, Krisztussal. Nem is kapzsi, pénzsóvár, megvetett alak, hanem a politikai hatalmáért küzdő zsidó nép királyi képviselője, aki halálra akarja sebezni a szembenálló Messiást. — Újabb, bűvő patakként felbukkanó jelentkezése ez a heroikus Júdásnak! — Míg a Jézus-életrajzok csupán a Szentírás anyagát használták fel, a legendák újat hoztak. Júdás életének a Szentírás előadta részeihez ezek sem nyúltak, annál inkább az azok előttiékhöz és utániakhoz. A XIII. századi Legenda Aurea így beszéli el Júdás származását:

Cyborea, a jeruzsálemi Ruben felesége, álmodt: egy gyalázatos fiút fog szülni, aki egész családjukat romlásba dönti. Amint megszületik a gyermek, egy kis kosárban kirakják a tengerre. Scarióth szigetéig viszi a kosarat a víz, ahol egy addig gyermektelen királynő fiának fogadja a csecsemőt. A királynőnek később fia születik, de Júdás a kis mostohaöccs életére tör. Erre felfedik előtte származását, mire ő megöli öccsét és elmenekül. Jeruzsálembé kerül. Itt Pilátus szolgálatába áll, akinek kertje Ruben kertje mellett fekszik. Pilátus egyszer megkívánja Ruben kertjének gyümölcsseit, átküldi értük Júdást, aki az ellenszegülő Rubent megöli. A kert Cyboreával együtt Júdásé lesz. A szerencsétlen Cyborea elmondja új férjének egész élet-történetét s Júdás megtudja származását. Megrendül s bűneinek bocsánatát akarván, Jézushoz csatlakozik. Ezután következik az, amit a Szentírásból tudunk róla.

E történet a keleti fantázia (valószínűleg Mózes és Oedipus életét egybekapcsolva) s az öntudatlan okkeresés gyümölcse. A titkot érteni akaró, a szörnyű bűnt valamiképp megmagyarázni akaró emberi ösztön szülte. Kellott Júdást testvér- s apagyilkosnak, vérfertőzőnek, már születése előtt is rettenetes tettekre kárhoztatottnak ábrázolnia, hogy érthető legyen az Istenárulás. — A XIV. században már egy kialakulófélben levő Júdás-eposzt is találunk, melynek első része a fenti legenda, második része az apostol élete, s a harmadik: pokolbeli szenvedése, — s ez ismét új anyag. Az ír Szent Brandán egyik tengeri útja alkalmával egy szerencsétlen alakot pillant meg, aki egy fagyos szeleknek és dühöngő hullámoknak kitett sziklához láncolva áll. Júdás az. Csak vasárnaponként s egy-két nagy ünnepen jöhet fel a pokolbeli tüzéből — enyhülni.⁵ — Dante Infernójának legalsó köre a Giudecca. Itt van a sátán, Júdás, Brutus, az Isten és a világcsászárság árulói. A legszörnyűbb kín Júdásé (XXXIX. 61.), aki itt megint föléjenő egyediségének s időtlen típusává lesz az Árulónak (XIX. 96.). — A passió-játékokban Júdás a közönség kedvenc alakja lett. Szerepe idővel mindjobban szélesült. Mint az oly nagyon gyűlölt kapzsi pénzkuporgató, uzsorás zsidó típusa jelent meg a nézők előtt. A harminc ezüstpénzt egyenként végig- vizsgáló Júdás — nem hamisak-e? — a legkedveltebb jelenetek egyikévé lett.⁶ — Ez az ábrázolás kiváltotta a gettó zsidóságának ellenhatását. A zsidó hagyományban egy furfangos, Jézusnak, a csalónak, mindig felibe kerekedő Júdást találunk, aki végül is megöli Krisztust.⁷

Júdás belső tragédiájáig a középkor sem jutott el. Nem érdekelte őt Júdás, az ember. Értelmileg, érzelmileg teljesen lefoglalta a szenvedő Krisztus. Nem tudott Júdás benső tragédiájára gondolni, mikor maga előtt látta a getszemáni kertben kínlódó, vérrel verítékező Krisztust. Megkapó bizonyosága ennek az officium tenebrarumban a szenvedő Jézus Júdásnak szóló szemrehányó szavai. — Az étellel kacagva csókolódzó renaissance-t nem érdekelte ez a századok mocskolta alak. — A reformáció folytatta a középkor passió-játékait, a protestáns iskoladramákban változatlanul élt tovább az uzsorás, pénzsóvár, tolvaj Júdás. — A barokk sem jutott tovább. Abraham a Sanda Clara hatalmas kétkötetes munkát írt Júdásról, a gaz fráteréről. A kérdésre — Miért választotta őt Krisztus apostollá, mikor úgyis tudta, hogy gazember lesz belőle? — adott felelete csattanósan mutatja Júdás-szemléletét: Miért szemelte ki Isten Júdást apostolnak, tanítványnak, tanítónak, papnak, csodatevőnek, jóllehet előre látta, hogy tolvaj, pártütő, áruló, sajátmagának hóhéra, egyszóval gaz fráter lesz belőle? Mi dolgod vele? Mi közöd hozzá?! Te légy illedelmes, jó és jámbor, kérd Istent, hogy állhatatos légy s hagyj fel ostoba tudákoskodó miérteiddel!

Hangulati párját megtaláltam Telegdi Miklós prédikációiban is. — A renaissance, reformáció és

barokk Júdás-képe a középkorhoz viszonyítva semmi lényeges változást nem mutat. Újat majd csak az a kor mond, amely gyökeresen más állás-pontra helyezkedik a Szentírással s a kereszténységgel szemben. Ez történt meg a felvilágosodásban s nyomán a XIX. században.

A felvilágosodás az Evangélium Iudae, a Messiadé s a zsidó hagyomány Júdás-képének időnként felfelbukkanó fonalát veszi fel és viszi tovább. Klopstock Messiasában jelentkezik először határozottan a hagyományossal szemben álló Júdás délceg külsejű, igazi férfiszépség itt (III. ének). S nem is tolvaj, inkább ravasz pénzügyi spekulátor, aki Krisztus uralma s Kaifásék uralma esetére is biztosítani akarja magát. A szellemi légkört, melyben ez az új felfogás meggyökeresedhetett, a felvilágosodás protestáns teológiája, a bibliai racionalizmus, alakította ki. Szerinte Krisztus nem Isten s így Júdás nem Istent árult el. Ember áll emberrel szemben! S a probléma most már ez: hogyan hasonlottak meg egymással a közös célokért küzdő Mester és Tanítvány? Az ilyen meghasonlás — Renan szerint — mindennapos dolog. Inkább a szakadás költői kidolgozásában, művészi aláfestésében, Júdás gyötrődő lelkének elemző megmutatásában rejlik érdek és nehézség. S hogy a költőket mi se kösse e feladat megoldásában, még a Szentírás sem, erről is gondoskodott e bibliai racionalizmus. Volkmar szerint az egész árulástörténet pusztán kitalálás. A paulinusok költötték, hogy Pált a megürülendő krisztusi apostolsághoz juttassák.

A XIX. század új Júdást alkot. Elpártolását Krisztustól megértetni, — erre valami nagy eszme ellensúlya kellett. Mi lehetett a század szemében erre alkalmasabb a hazaszeretetnél? A patrióta Júdás Goethe *Dichtung und Wahrheit*-jében jelenik meg először (XV.). Nyomán ez új szemlélet gazdag Júdás-dráma- és regényirodalmat fakaszt. Benne Júdás alakja feltartóztatlanul emelkedik felfelé, egészen — az Evangélium Iudae magaslatáig. Goethénél még csak szerencsétlen exapostol, aki feljelentésével csupán kényszeríteni akarta Krisztust, hogy vezesse már a népet elnyomói ellen. A Dulks drámájában már, mint a néppárt vezére, a tettek embereként áll szemben a racionalisták halványra betegített Krisztusával, aki a gondolatok herosza. Ő is erőteljes fellépésre akarta kényszeríteni Krisztust. Életét adta a nép ügyéért. Nem ő az áruló, hanem Krisztus, aki veszni engedte azt. V. Strauss Júdása Krisztus eszchatologikus kifejezéseit hallva, rádöbben arra, hogy rossz kézre bízta népe sorsát s félreállítja annak útjából Jézust. W. Germán nagy történeti regényében a minden népet keblére ölelni akaró Jézust, mint a zsidó nép ellenségét juttatja keresztre a választott nép eszméjét képviselő Júdás. E. Geibel Júdása önmagát tudja Messiasnak s lemond méltóságáról Krisztus javára. Mikor azonban látja, hogy Krisztus semmit sem akar tenni népéért, félre kell

tolnia őt. — E művekben egy népéért minden áldozatra kész szabadsághős törik össze a vállalt feladatok nagysága alatt. Júdás patrióta-volta belement a köztudatba. Még A. K. Ernmerich látomásaiban s a századvégi oberammergaui passió-játékokban is, melyek a tolvaj-Júdás szemléletben fogantak, fellelhető, mint alakját gazdagító vonás. — Páru csatlakozott a nemzeti érzéshez a század másik kedvenc vonása: a szerelmi érzés. A kettő egybefonódik s mint éltető talajba, a felvilágosodás eszméjébe iktatódik bele Várad Antal Iskariótjában (1877). Júdás itt is a zsidó érdekek harcosa, de az árulásra végül is az bírja rá, hogy menyasszonyát, Mária Magdolnát, Krisztus elhódította az evangéliumnak. Júdás ezenfelül még a fénynek, a felvilágosodásnak is apostola. Az egyszerű apostolok természetesen nem tudják megérteni őt, de a képzetesebb Szent János borongva említi sirjánál, hogy tanát tovább terjeszteni, A fényt a nép leikébe átlehelni, Jó — talán hivatva volnánk (74. 1.). — De jutott még magasabba is. Schoenaich-Carolath Júdása már nem a zsidóság, hanem az egész emberiség tudatos képviselője az Istennel szemben. Bosszút áll az emberért Istenen, aki a bűnt adta kísérőül az életre s a halál képét tartván szüntelen szemünk elé, önkénye pokollá teszi már e földi életet is. Ha ennyit szenved az ember, szenvedjen most már egyszer az Isten is. Innen már csak egy lépés a kainták Conredemptoráig. Ezt is megtette G. Fuchs Júdása. Hosszú töprengés után szánja el magát végül is arra, hogy a messiási országért dolgozni nem akaró Krisztust elárulja. Tette után teljes bizonyossággal döbben eléje, hogy Istent árulta el. De lerázza magáról a felelősséget, hisz társa lett Istennek a megváltásban. Nélküle nem jutott volna Krisztus céljához: «Judas tat Gottes Wille und Gottes Werk»

Mi más e Júdás, mint a felvilágosodás előtti! Amily természetes volt ott elítélése, oly természetes itt felmentése, sőt megdicsőítése. A. Büchner e kor Júdásában az ember képmását látja, aki a legvégsőre is képes, hogy megmentse korát, még akkor is, ha ezért gonosztevőnek fogják mondani gyengébb bajtársai, akik nem mertek akkorák lenni magukmegtagadásában és ideáljaik szeretetében. Ez ábrázolás lelki gyökerei: a bűnről és Istennel szemben való felelősségről tudni nem akaró XIX. századi ember mindent megbocsátani-akarása, kereszténységellenes érzülete, Krisztus-közömbössége. Jól mutatja ezt a kor lelkének utóénekese, az önmagát leplezetlenül feltáró Ady Endre, kinek Júdása így énekel: középkor a szenvedő Istenember mellett nem vette észre a bűnében csak úgy kínlódó istenárulót. A XIX. század dicsfénybe vonta Júdást s nem vette észre a vértgyöngyöző, kínlódó Istenembert.

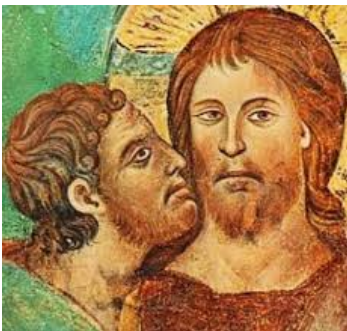
Ady a kor lelkét leleplező szavaival egyidejűleg Ibsen (Császár és Galileai) és Lagerlöf (Krisztus-legendák) ismét a misztériumra irányítják a figyelmet:

Júdás szerette is, gyűlölte is Krisztust; akarta is, meg kellett is őt elárulnia. P. Claudel pedig gúnyjával lehetetlenné teszi a XIX. századi Júdás-rajongást

Júdása a fáról, amelyre felakasztotta magát, függő helyzetéből beszél ma hozzánk: Jóllehet Krisztushoz csatlakozott, azért a farizeusokkal is fenntartotta a kapcsolatot. Ezek között volt egy igen finom szellem — Goethe —; tőle tanult a legtöbbet. Ugyanis e finom szellem tudta értékelni Krisztust, de nem elfogultan, a dolgokat magasabb szempontból kell nézni, s ami őt illeti, pogány a pogányokkal s keresztény a keresztényekkel. Júdás is a társadalom magasabb érdekeit tartotta szem előtt, mikor a társadalmi renddel mindinkább szembehelyezkedő (pl. halott-támasztásokkal) Krisztust a keresztre juttatta. Árulás inkább rajta történt, hogy nyomorult harminc pénzzel akarták áldozatát megfizetni. Neki azonban ez sem kellett, inkább választotta ezt a fát, mely oly annyival különb, mint Krisztus keresztfája. Azzal ugyanis két irány van jelölve, a jobb és a bal, az igen és a nem, az igaz és a hamis. Ez kielégíti az egyszerű lelkeket. De az ő fája gazdagul burjánzó ágai minden irányban a legnagyobb lehetőségeket nyújtják filozófia, filológia, szociológia és . . . te, gyászos teológia.

Claudel gúnyja finom, de metszően éles. A XIX. század elé tárja szeretett Júdás-képét s hozzáteszi; nem csoda, hogy ilyen, a ti tanítványtok, magatokat fényképeztétek le benne. — A finomabb lélekelemzéssel gazdagított régi szemléletből nőttek ki Mauriac és Papini Júdás-képei. Mauriac Júdása csak mímelte a Krisztus-követést. Földi dolgok után futott Krisztus oldalán s végül is elvesztette hitét. Papini pedig — s vele zárjuk áttekintésünket — a probléma nyitját keresve csak oda jut el, hogy Júdás misztériuma kettős csomóval van a megváltás titkához kötve, s számunkra továbbra is misztérium marad.

Végére értünk Júdás vázlatos történetének. A misztérium fátylát fel- lebbentem akaró emberi elme valóban feléje fordult és korról-korra beléje mondotta lelkének szavát. Két évezred lelki vívódásai: ég felé húzó vágya és porban csúszása mind belé vannak írva. Júdás alakja ma is eleven, mindig új s a földi ember számára örökké titokkal teljes, mert« Az Emberfia ugyan elmegyén, amint meg vagyon írva felőle: de jaj annak az embernek, aki az Emberfiát elárulja (Mt. 26, 24.).

(1951.)

FARKAS ISTVÁN

NÉHÁNY EMLÉKEM BARNÁRÓL

„Ha elmegyek, ami hamarosan, néhány hónapon belül – már a napját is tudom – elmegyek, minden kutyában meg foglak ugatni, amíg nem kezdesz magaddal valamit” – mondta a liftnél, amikor búcsúzás után kikísért. Elmosolyodtam, de ő komoly volt. „Majd meglátod!” - tette hozzá nyomatékkal. Aztán már csak összekoccantottuk a halántékunkat és beszálltam a liftbe. Talán ezek voltak az utolsó szavai hozzám. Évekig elkísértek.

Amikor egy idő múlva hallottam, hogy meghalt, nem lepott meg. Az utolsó találkozásunkon újra és újra előjött távozásának várható időpontja éppúgy, ahogy a korábbi reinkarnációi és a jelenlegi is. És igen. Mit tagadjam. Akkor költöztünk lányunkhoz Zuglóba, mert megszületett a második unokánk és kérték a segítségünket. Ahogy naponta gyalog ballagtam le a kismetroig, a sok kertés ház összes kutyája megugatott. Már csak nevettem – igen Barna, tudom, kezdenem kell valamit magammal.

De a kapcsolatunk korábban kezdődött. Úgy alakult az életünk, hogy Pestre visszaköltözésünk után sorra jelentek meg életünkben a papok. Az első Gyusza volt, a Bokorpap, még Fehérvárott. Aztán jött Lipien Misi, majd általa Gyurka bácsi, majd Kocsi Gyuri. Egy szép napon Dobogókőre beállított Gyuszi bácsi, majd megtaláltam Gromon Bandit. Végül, talán utolsóként Barcza Barna. Őt valaki akkor ajánlotta, amikor belemerültem az akkor – és azóta is – mindent elárasztó „ezoterikus” marketingbe. Mondtam is a feleségemnek: mi a fenének nekem ez a sok pap? De ő sem tudta a választ.

Amikor először becsöngettem hozzá a kaputelefonon a Pillangó parki panelba, alig tudtam róla valamit. Így teljesen tisztán, minden elvárás és ítélettől mentesen találkozhattunk. Talán hat-nyolc alkalomról van szó. Találkozásainknak később sem volt Bokros forgatókönyve: fix időpont, közös ima, téma, olvasás, véleményezés, reakciók, így inkább – ahogy az idő előrehaladt - nyílt, baráti beszélgetések voltak. A kávé mindig ott várt a kis asztalon. Mindig nagyon kedves és szívélyes volt. Bármit hoztam elő témaként, azonnal nyitott volt rá, sőt. Elámultam felkészültségén, ami az enyémhez képest univerzális méretű volt. Akkoriban egyik kedvencem Rajneesh volt, az indiai guru, akit, művein keresztül ő is jól ismert. Egyik délután azzal lepott meg, hogy videóról együtt megnézhattuk az egyik előadásáról készült felvételt. Már előre felhívta a figyelmemet az előadó belső csöndjére, ami ott volt szavai mögött, a viccek és kis történetek, de még a nevetése mögött is.

Tudod - mondta egyik alkalommal, amikor a Bokor került szóba -, az egész úgy indult, hogy „Keressétek Isten Országát!”, aztán miután Gyurka megírta a KIO-t, átment a keresés „Építsük fel Isten Országát!”-ba, majd mostanában már megelégszünk a „Jónak kell lenni!” paranccsal. Először elveszett a keresés, hiszen már megtaláltuk, majd az építsük is, hiszen nem épült, sőt. Végül maradt az, ami már Jézus előtt is ott volt: Jónak kell lenni! vagyis az arany szabály. Rajneeshnek van egy előadása Atisha-ról, az indiai szentről, aki Tibetbe átvitte a buddhizmust. Ő is erről beszélt, de nemcsak a világban keresésről, a világban építésről, és a világ jóvátételéről, hanem ezekről, mint a benned lévő valóságok megkereséséről, a bensőségesülésről, amiket ha megismersz és begyakorolsz, ott lesz Isten országa, épül Isten országa és jó leszel, mert a hivatásodban vagy, ember lettél: üres, egy-ügyű lett az elméd, befogadóan együtt érző és cselekvő szeretetet gyakorló.

Akkor még hitetlenkedve hallgattam, hiszen nem ezt tanultam és még előttem állt a közösségi lét megtapasztalása is, ami mindezek egyik feltétele. Be kell vallanom, hogy nem emlékszem pontosan a szavaira, de néhány mondata a mai napig megmaradt. Körülbelül így tudom ma megfogalmazni: az első a keresés, a belső csend megkeresése és megerősítése. Az együttérzés megjön majd, ha végre belefogsz a közösséghez csatlakozásba, és a közösségi munkába, majd ha már az is formálissá vált, akkor meg fogod tapasztalni a csöndben azt, aki nem a pap, nem is a közösség, hanem aki benned lakik és rád vár, hogy megerősödve képes legyen a világban cselekedni, országát építeni. Legyél hálás azok felé, akiknek nagyon sokat köszönhetsz, akiktől sokat tanultál, akik felfedezőként előtted jártak. Inkább kevesebben legyünk, de szeressük egymást. Fontos lenne észrevenni, hogy Isten bennem-valóságának megtapasztalása és saját személyiségem birtokba vétele ugyanazon a ponton történik. Ezért igazán nagyra lenni nem lehet másként, csak ha megtanuljuk, vagyis rendszeres gyakorlással szinte technikai készséggé alakítjuk a saját lelkünkbe leereszkedést és önmagunk tisztán látását. Így könnyen eljuthatunk lényünk azon „pontjára”, ahonnan önmagunkat „áttekintjük-átfogjuk-összeszedjük” és Istennel is partneri kapcsolatba lépünk.

Aztán voltak egésze furcsa témák is. Emlékszem sokat mesélt róla, hogy ki mindenkinek tud és tudott segíteni a jóslás tudományával, a Tarot kártyák és más eszközök segítségével, amik mind csak külső eszközei a belső csendnek és érzékenységnek. Némileg ez is közös téma volt, mert bár senkinek sem segítettem ezzel, de egy kritikus élethelyzetben egyszer a Ji-Kinghez fordultam

segítségül. Viszonzásul meséltem neki a talpmasszázs és a gyógynövények tudományáról, ami akkor nagyon friss volt bennem, ha gyakorlatom akkor még vajmi kevés is volt.

Arra is nagyon jól emlékszem, hogy minden alkalommal könyvhegyek voltak az ágyán, az asztalon, mindenütt, melyek nagy része a legújabb kiadású „ezoterikus” marketing termékei voltak a gyógyítástól, a jósláson át egészen a kristálykoponyáig, de sok filozófiai, pszichológiai, biológiai és szociológiai témájú is. Egyszer kezembe nyomott egy könyvet, amibe belelapozva tartalma nagyon tömörnek és nehéznek tűnt. Elutasítottam, mondván, talán majd később. Nem lett rá alkalmam. Pár évre rá, komoly, szándékos kutatómunka után találtam rá a hagyatékában újra a könyvre, mivel akkor már kerestem, de a kiadónál elfogyott. P.D.Ouspensky: Egy ismeretlen tanítás töredékei volt a címe. A G.I.Gurdjieff által Európába hozott tanításról szólt.

Ugyanakkor meg kell említenem, hogy közösségi munkássága csak évtizedekkel később bontakozott ki előttem teljes pompájában, amikor találkoztam néhány tanítványával és Bóta Tibor valamint a KOINONIA szerkesztőse jóvoltából betekintést nyerhettem a számomra érthetetlenül mellőzött írásos örökségébe. Ismét lenyűgözött széles látóköre és közösségi munkásságának magas tudatossági foka.

Kedves Barna. Köszönöm neked azt a néhány, de igen mélyen belém hatoló találkozást, ami elindított az önmegismerés és világmegismerés két, eleinte párhuzamosan futó, majd egyesülő ösvényén úgy, hogy egyben elindított a közösségi létezés göröngyösen is építő útján.

BARCZA BARNA

A SZENVEDÉSNEK VAN ÉRTELME?

„A” lelkigyakorlatos előadás

Ha egyáltalán beszélni akarunk a szenvedésről, és el akarunk igazodni abban a kérdésben, hogy melyiknek mi az értelme, akkor előbb leltárt kell készítenünk. Egyáltalán miféle szenvedések vannak? Jó lenne mindegyiket belegyömöszölnünk a felállított kategóriákba.

1. Szenvédek, amelyek anyagbaágyazottságunk következményei

Most inkább csak sorolgatni kezdjük, gyűjtögetni, mint afféle leltározásnál.

Gondoljunk itt az időjárás okozta szenvédekre, a természeti katasztrófákra, egyáltalában

védtelességünkre, kiszolgáltatottságunkra a természeti erővel szemben, amelyeket több-kevesebb sikerrel megzabolázunk.

Ide tartoznak testbe zártságunk és időbe zártságunk megélése. Persze, sokan nem is tartják ezt szenvedésnek, mások meg nagyon is szenvedik. Szeretnének repülni, egyszerre több helyen lenni, nem félni az idő múlásától, múltat és jövőt átélni stb.

Mivel az anyag elhasználódik, elromlik, felbomlik, ebből következnek: betegség, öregség, halál stb.

Aztán itt vannak a legpozitívabb szenvedések: az ember fejlődéséhez, kapaszkodásához szükséges erőbefektetések. Természetesen ezt egyesek örömmel élik át, mások szenvedik is. Ne felejtjük: embernek nem születünk, emberré válnunk kell! Embernek lenni nem sors, hanem feladat. Nietzsche azt mondja, hogy az embernek állandóan felül kell múlnia önmagát. Gondoljuk meg, hogy sportban is, ha az ember kimagasló eredményeket akar elérni, állandóan edzésben kell lennie. De ugyanilyen erőfeszítések kellenek a szellemi, kibontakozáshoz. Gondolj a koncentrációra, a gondolkodásbeli nyomon-maradásra, egyáltalán a tanulás nehézségeire...

E csoportot összefoglalva első közelítésben ezt mondhatjuk: ezen szenvedések egy részére szükségünk van a jó célok elérése érdekében. Más részüket igyekszünk elkerülni, vagyis legyőzendők és részben le is győzhetők. Amiket nem tudunk elkerülni, azokat tudomásul vesszük, mint frusztrációkat, vagy pedig szubjektív módon igyekszünk hasznosítani őket (lásd a 4. pontot!).

2. A közvetlenül vagy közvetve magunknak okozott szenvedések

Noha már előbb említettük a fejlődés erőbefektetéseit, most itt más szempontból tekintjük. Hogy célirányítottak és használhatóak lehessünk, ehhez szükségünk van állandó *aszkézisra*, önmehtagadásra. Hogy eme aszkézisnek ne csak a fárasztó oldalát vegyük észre, hallgassuk meg a Nobel-díjas Nikosz Kazantzakiszt, milyen lelkesítően ír erről:

„Világéletemben úgy éreztem, ez az egyetlen kötelességem: összebékíteni az összebékíthetlent, kibányászni magamból az ősi sötétséget és amennyire tőlem telik, világossággá változtatni. Nem ez az Isten munkamódszere is? Nem ezt kell-e tennünk nekünk is, ha az ő nyomdokaiban akarunk járni? Ellobbanó kurta villám az életünk. Sietnünk kell. – Az egész világegyetem anélkül, hogy sejtene, ezt a módszert követi: minden élőlény egy-egy műhely, amelyben a benne rejtőző Isten megmunkálja, átlényegíti a sarat. Ezért virágozik és terem a fa, ezért szaporodnak az állatok, ezért tudta a majom túllépni önkorlátait, és fölegyenesedve a hátsó lábaira állni. Ma pedig, első ízben a világ teremtése óta, az ember arra is képessé vált, hogy belépjen Isten műhelyébe, és vele együtt dolgozzék, és minél több hús lényegül át szeretetté, szabadsággá, vitézséggé, annál inkább Isten fiává válik

az ember. Teljesíthetetlen nehéz feladat. Egész életemben küzdöttem, küzdök ma is, de szívemben is van még sötét üledék, mindig újra kell kezdeni a harcot... – Milyen félelmetes út vezet felfelé a majomtól az emberig, az embertől az Istenig!” (*Jelentés Grecónak*, Bp., 1970, p. 22–3.)

Természetesen a célirányos feszülés ellentéte még több szenvedést okoz. A hebehurgya, rendszertelen életvitel. Ami által kiszámíthatatlanok leszünk saját magunk és mások számára. A kapkodás, a következetlenség.

Ugyancsak magunknak okozunk szenvedéseket a rombolást okozó szenvedélyekkel: dohányzás, alkohol, narkó... Itt a mértéken túli használat rombolja szervezetünket, testi-lelki erőnlétünket.

Főleg fiataloknál jelentős tényező a különböző vakmerőségekből származó károsodások.

Talán az előbbieket és még az utóbbiakat is összefoglalhatjuk ezen mondat segítségével: A bűnös életmódból származó megbetegedések. Az előbbieken kívül ide tartozik a hajszolt életvitel, a szexuális kicsapongások, az önző, másokkal nem törődő élet, pihenés-, ritmus- és harmóniamentesség. Ezek azok, akik szabadságukat önmaguk ellen fordították. Ráadásul még lázadnak is Isten vagy mások ellen. Saját butaságukat vagy gyengeségüket igyekeznek mások nyakába varrni. Sorolhatom tovább: mohóság, birtoklási vágy szabadon engedése, előrelátás hiánya. Nincs távlati terv. Önkibontakoztatás elmulasztása.

Itt álljunk meg egy pillanatra! Az ember önkibontakoztatása tehát feladat, annak elmulasztása pedig bűn. De olyan bűn, amely magával hozza a betegséget is. Hallgassuk csak meg a svájci orvost, hogyan ír eme összefüggésekről:

„Itt válik világossá egy lényeges és fontos különbség az állat és az ember között. Az állat nem felelős cselekvéséért. Az ember azonban szabadságot kapott, azaz megszabadult ettől a cselekvésényszertől. A embernek tehát az élet, mint valódi feladat adatott meg. Ha ez így van, akkor az a lehetőség is fennáll, hogy saját magát és életét elhibázza. Elhibázni pedig akkor fogja magát, ha nem él igazán. Igazi életen itt azt értem, hogy mindannak teljességét, ami képességekben és lehetőségekben benne rejlik, a lehető legtökéletesebben kibontakoztatja. A „lehető legtökéletesebben” szó figyelmet érdemel. Mert alig van olyan ember, aki mindannak teljességét, amit képességekben magában hordoz, kibontakoztatná. Mindenkinél választania kell valamilyen vonatkozásban. De a valóságos és igazi élet dinamikus folyamat, és halálunkig mindig újra és újra lehetőségeink megvalósítását követeli meg tőlünk. Ez a jellegzetes emberi állapot valami, ami az embert döntő módon megkülönbözteti az állattól.

Így képességeink kibontakoztatása az ember számára természet-törvény, amelynek követésére hivatott. Ha nem fejtjük ki képességeinket, ez a *megbetegedés* mindannyiunkban szunnyadó

lehetőségét szabadítja fel. Ha a halál éppen olyan fontos, mint a születés, akkor tulajdonképpen magától értetődő, hogy a természetben azok az összefüggések is adva vannak, amelyek a halálról gondoskodnak. A betegség lehetősége mindannyiunkban ott szunnyad. Abban, hogy milyen betegségbe esünk, valószínűleg egész sor egyéb tényező is szerepet játszik: öröklött tényezők, mindenkori környezetünkől, életmódunkból és más külső körülményekből fakadó tényezők.

A betegség a természet módszere, amellyel a halálról gondoskodik. Az ember mindig betegségben hal meg. Az a gyakran alkalmazott hasonlat, hogy az ember élete gyertya módjára huny ki, a kórboncnokok tapasztalatai szerint legalábbis rendkívül ritkán valósul meg a gyakorlatban. Valamilyen betegségnek mindig része van a halálban. Így a C csoportba tartozó összes betegségnek, amelyről most beszélünk, alapjában véve egységes végső okuk van, nevezetesen *a kibontakoztatás akadályoztatása*.” (Arthur Jores: *A természettudományos szemlélet határai az orvostudományban*, Orientierung, Zürich, 1967. VI. 30.)

Összefoglalva e pontot, azt mondhatjuk, ezek a szenvedések részben kihagyhatatlanul szükségesek. Más részük bűnös, tehát elkerülendők! Részben pedig kijavítandók.

3. A mások által okozott szenvedések

3.1. A jó emberektől

Először talán furcsán hangzik, hogy a jó emberek is okoznak nekünk szenvedéseket. De még mennyit! Mivel jó emberek, ezért természetesen nem is saját rossz szándékukból. Hát akkor hogyan? Pl. félreértenek bennünket. Esetleg nem ismernek eléggé, vagy rosszul ismernek. Aztán nem tudják kiszámítani, hogy éppen mi a jó nekünk. Ebből származhat egy alkalmatlan látogatás, egy fölösleges ajándék stb.

Ott vannak a hibájukon kívül bajbajutottak, akik mégis sok gondot okozhatnak nekünk: betegek, szegények, kórházba jutottak, anyagilag tönkrementek, avagy átmenetileg anyagi nehézségekkel küszködők...

Jó emberek is elhibázhatják életüket. Rosszul dönthetnek. Tanácsra, segítségre szorulnak. Melléjük kell, hogy álljunk, mert egyedül nem tudnak kievickélni a bajból...

3.2. A rossz emberektől

Hányszor lázadozunk meggondolatlanul a jó Isten ellen, hogy bizonyos kellemetlenségek érnek, pedig csak az Istenhez nem igazodó, önző emberek teszik nehezé életünket.

Mennyi elviselni valónk lehet neveltlenségük, gátlástalanságuk következtében! Avagy éppen káros szenvedélyeikkel mennyi borsot törnek az orrunk alá.

Az egészen gonoszok önzésükkel félre löknek, betartanak, gáncsolnak. Uralkodni akarnak felettünk.

Az ő céljait szolgáló rabszolgáknak tekintenek. Nem veszik figyelembe saját céljainkat, kibontakozásunkat. Ki akarnak használni, kizsákmányolni: anyagilag is, időgazdálkodásunkban is.

Felrúgják az emberi együttélés szabályait.

Lenéznek, megvetnek valami miatt.

Gáncsolják jó és közös elhatározásainkat.

Bandákba, klikkbe verődve nehezítik a jók életét.

Az ilyen fajta szenvedésekkel szemben három elvi magatartás lehetséges: vagy figyelmeztetem őket, tehát szembesítem helytelen magatartásukkal, vagy kikerülöm őket, ha lehetséges, vagy elviselem az okozott szenvedést.

3.3. Miért is bántanak?

Nemcsak azt kell megnéznünk, hogy honnan is érkeznek a bántások, hanem azt is, hogy egyáltalán miért is bántanak? Itt három eset lehetséges:

3.3.1. Az ő gonoszságuk miatt

Erre már megadtuk a választ: figyelmeztetem – kikerülöm – elviselem.

3.3.2. Saját hibáim miatt

Ez esetben nekem kell megváltoznom.

3.3.3. Meggyőződéseim miatt

Ez a legkiemeltebb szempont. Hiszen itt Jézushoz tartozásom miatt bántanak. Ez a keresztény ember feladata és sorsa. Hűnek lenni meggyőződésünkhöz, és elviselni az érte kapott hántásokat.

Sorrendben ez így történik. Ha meggyőződéseim, Jézushoz tartozásom miatt bántanak, akkor előbb számot adok meggyőződésemről, hitemről. Hiszen esetleg nem is ismeri. Nem is érti meg, hogy miért teszem azt, amit teszek, amibe ő beleköt. Ha számot adtam, akkor két eset lehetséges: vagy megérti, s akkor abba hagyja a bántást, vagy nem érti meg, és akkor folytatja. Ez utóbbi esetben elviselem. Ez az elviselés lesz a szenvedésnek legsajátosabban keresztény formája, vagyis a kereszt.

Itt értjük meg, hogy nem akármit és nem akármiért kell elszenvetnünk. Az Isten iránti hűségünkért kell feltétlenül és mindenáron vállalnunk a szenvedést, vagyis a keresztet. Hogy ez mennyire sikerül, ez éppen szeretetünk nagyságát fogja megmutatni. Vagy ahogy Halász Piusz fogalmazza:

„Szeretetünk hőmérője: a kereszt.”

Erről másutt így elmélkedik:

„Mintha a szeretet abban a pillanatban, amikor a föld légkörébe hatol, szükségképpen elválaszthatatlan lenne a szenvedéstől. – *Sine dolore non vivitur amore* – mondja Szent Bernát. Az ember világában az igazi szeretet mindig áldozatos. És ha a legnagyobb szeretet testesül meg, a legnagyobb áldozat felé sodródik. Mivel szeretet, azért tökéletesen szabad, de mert földi szeretet, azért szükségképpen áldozatos is. – *Nagyobb szeretete senkinek sincs annál, aki életét adja barátaiért* (Jn 15, 3). A kezdő szeretet a magáét adja, hogy örömet

okozzon. A nagyobb szeretet önmagát adja, hogy boldogítson. A legnagyobb szeretet pedig az életét adja, hogy üdvözítsen.” (Halász Piusz: *Az apostoli élet három formája*)

Mit kezdünk a szenvedéssel?

Négy tételt fogalmazunk. Ezeket együtt és egyszerre kell igaznak tartanunk. A konkrét élethelyzetben azt a tétel-gombot kell lenyomnunk, amelyik arra az esetre alkalmazható. Esetleg egyidejűleg több gombot is le kell nyomnom.

1. Szívesen vállalom azokat a szenvedéseket, azokat az áldozatokat, amelyeket saját magam kibontakoztatása és mások szeretése miatt vállalom kell (szervetlen és szerves aszkézis).
2. Igyekszem elkerülni, kiküszöbölni mindazokat a szenvedéseket, amelyeket nem okvetlenül kell vállalom sem a magam kibontakoztatása, sem mások szeretése miatt.
3. Azokat a szenvedéseket feltétlenül vállalom kell, amelyeket Jézushoz tartozásom miatt (hitemért, meggyőződésemért) kapok másoktól, és a bántókat nem tudom meggyőződéssel jobb belátásra bírni. Ezek lesznek keresztjeim. Ezek Jézus melletti tanúságtételelem hitelesítő egészen a vértanúságig, vagyis életem odaadásiáig. Nyilvánvalóvá kell tennem, hogy még biológiai életemnél is jobban szeretem az Istent.
4. Azokat a szenvedéseket, amelyekre közvetlenül nincs szükségem, de nem tudom megszüntetni (pl. gyógyíthatatlan betegség, mozgásképtelenség), azokat úgy igyekszem elviselni, hogy a lehető legkevésbé akadályozzanak szeretetem megélésében. Az ilyen szenvedés se tudjon elválasztólag odaállni se Isten és közém, se embertársam és közém.

Egy elvi megközelítés

Az ember értéket megragadó és értéket megközelítő lény.

Igen ám! Csakhogy érték nagyon sokféle van. Aki el akar igazodni, és életét helyesen akarja kibontakoztatni, annak először helyes sorrendbe kell raknia az értékeket. El kell készítenie az értékek hierarchiáját. Hogy a különböző anyagi, biológiai és szellemi értékek között el ne tévedjen, főleg pedig, hogy összeütközések esetén, melyiket részesítse előnyben, ehhez kell piramisba rendezni a rengeteg értéket.

Mi, keresztények, magunkról azt mondjuk, hogy szeretet-csúcsertékűek vagyunk, mert az Isten léttartalmát: a szeretetet helyezük mindenek fölé, és minden mást ennek akarunk alárendelni. Csakhogy ez az alárendelődés, ez az alsóbb értékek alárendelődése a felsőbbnek, szenvedésként élhető meg, ha az alacsonyabb rendű érték felől nézem, ugyanakkor örömmel, ha a felsőbb érték oldaláról közelítem meg. Pl. hogy egy betegnek bevásárolhassak, ehhez le kell mondanom az aznapi kedvenc szokásaimról: ez

szenvedés. Ugyanakkor lelkiismeretem örül, hogy kihoztam magamból ezt a szeretetszolgálatot.

Nem hasznosítható a szenvedés?

Subjektív feldolgozási szempontok

Az objektív, a tárgyi, a valóságot megragadó szempontokat már soravettük. A gyakorlatban mégis ki-ki a maga választotta feldolgozási szempontok segítségével oldja meg szenvedéseit. Néha jobban, mint az objektívnek felkínált szempontokkal. Vegyük sorra most ezeket is. Kritikájukat úgyis ki-ki már maga el tudja végezni. Az élet ilyen vagy olyan szorult helyzeteiben mégis ott lehetnek ezek a subjektív szempontok, mint kapaszkodási fogantyúk az elmerülés ellen.

1. Szenvedések, mint Isten figyelmeztető jelei?

A rövidtávon gondolkodó ember a szenvedések elviselésékor az Istennel perlekedik. Sőt, szidja, káromolja Őt. El is távolodik tőle. Nem egy ateista a szenvedések, betegségek és a halál megtapasztalásakor fordul el Istentől.

Az Isten atyai jóságát és gondviselését elfogadó ember a szenvedésekben Isten figyelmeztetését fogja fel: Nem jársz rossz úton? Amit csinálsz, jó az neked hosszú távon?

Valami ilyesmit tartalmaz az egyetlen reánk maradt Prohászka-vers, amit ő M. Teexshe után fordított németből:

„...Gondolod, kerül életed
útjába egyetlen gátló kő, és hiába?
Lehet otromba, lehet kicsike,
hidd el, ahol van, ott kell lennie.
De nem azért, hogy visszatartsd téged,
s lohassza kedved, merészséged!
Jóságos keze utadba azért tette,
hogy megállj mellette.
Nézd meg a követ, aztán kezdj el
beszélni róla Isteneddel!
Őt kérdezd meg, milyen üzenetet
küld azzal az akadállyal neked?!

S ha Istennel találkozott,

utadba minden kő áldást hozott...”

A fatalizmus vádjától talán az utolsó két sor véd meg. Mivel saját életemben is tapasztaltam, hogy bizonyos szenvedések új értelmet adnak életünknek, ezért hálás vagyok ezért a szempontért. Ma például úgy fogom fel börtönbe jutásom, hogy azzal Isten új irányba terelte életem. Nálam ez volt a damaszkuszi fordulat, Pálnál más.

2. A szenvedések útján könnyebben rátalálsz Istenre

Tudom, mondhatod, hogy ezek nem szabatosan szétválasztott szempontok. Igazad van. De hát, most subjektív zónában sétálgatunk.

Nemcsak Istenre találhatsz rá könnyebben, hanem saját boldogságodra, tehát önmagadra is.

Dosztojevszkijt szibériai száműzetésre Ítélték a cári Oroszországban. Amikor a lágerből a fegyveres örök a vagonok felé terelték, a bámszokodók sorából előugrik

egy nő, és a kezébe nyom egy kis csomagot. A csomagban az újszövetségi Szentírás volt, benne pedig 50 rubel. Később erre visszaemlékezve, sőt életét áttekintve azt írja: Az 50 rubel mentett meg az éhhaláltól, a Szentírás pedig a szellemi éhhaláltól. Hosszú éveken keresztül ez volt egyetlen szellemi tápláléka. Aki ismeri műveit, az tudja, hogy szinte mindent innen merített, vagy ezzel színezte – értelmezte mondanivalóját.

Dombi atya elmékedésében hallottam:

Szívünk mélyén ott az olthatatlan vágy az Isten után. Az Istent jelképezi a tenger. A tengerbe eljutni: ez a boldogság. A tenger azonban távoli. Sokan pótboldogságokat keresnek helyette, melyek közeli. Ezek a tavak, vagyis a véges érzelmi örömök. – Egy dolog bizonyos: a tóból sohasem lehet eljutni a tengerbe. A tengerbe csak a folyó sodrára visz. A folyó sodrába lenni: ez a szenvedés. – Lelkünk legmélye tehát igényli a szenvedést, ugyanakkor csömört kap a tavi élet problémátlanságától. Nagyon sok ember nem döbben rá erre, ezért Istennek ki kell őt pecáznia élvezeteinek tavából és bedobni a szenvedések folyójába. – Boldog az az ember, aki megtapasztalja, hogy az Isten ennyire törődik vele.

3. A szenvedések befelé fordítanak

Ki látott többet a vak Miltonnál?

Ki hallott többet a süket Beethovennél?

Kórházban, börtönben az emberek végre ráérnek gondolkodni. Vera testvérem, amikor éjszakás nővér volt, elmondta, hogy mindenki odahívta az ágyához, vagy kimentek a nővérszobába, és folyt a nagy föltárulkozás. Könnyű volt belemozdítani életükbe, mert csak egy-egy okos kérdést kellett föltenni. Tanúja lettem sok börtönbeli cellatársam nagy fogadkozásainak, hogy majd miként fogják átrendezni eddig elrontott életüket.

4. A szenvedések érlelő hatása: elviselése, legyőzése bölcsésé tesz

Sokszor látjuk, tapasztaljuk, a még meg nem próbált fiatalok laposságát, komolytalanságát, felszínességét. Ugyanakkor sok szenvedést elviselt ember bölcsessége szembeűnő. Noha természetesnek tartjuk, hogy az ember általában szabadulni akar a szenvedéstől, azt már kevesebben ismerik fel, hogy érlelő hatása van annak, hogyan dolgozza fel valaki a szenvedéseit.

Egy kedves, tanulságos legenda szerint az Úr Jézus és Szent Péter vitték keresztjüket egy meredek úton. Az Úr elől, Péter utána. Péter nagyon nehéznek találta, és suttymban le-levágott belőle egy darabot, míg egész rövid nem lett. Mikor fölérték egy magas hegyre, az Úr így szólt: megérkeztünk a mennyország elé. A hegy és a felhő közötti szakadékon áttesszük a keresztünket, és átmegyünk rajta a mennyországba. Az Úr Jézus a maga hosszú keresztjét átfektette, éppen

ezért, átment rajta, s már a mennyben is volt. Péter sehogy sem ért át rajta. Kénytelen volt az Úr szavára visszamenni, összeszedni a levágott darabokat, összeszögezni, ismét megtenni a fáradságos utat, s csak így ért át a mennybe.

5. A szenvedések segítenek lefaragni hibáinkat

Babits írja a *Psychoanalysis cristiana* c. versében:

*„Mint a bókos szentek állnak a fülkében
kívülről a szemnek kifaragva szépen,
de befelé, hol a falnak fordul hátok,
csak darabos szikla s durva törés tátog:
ilyen szentek vagyunk mi!”*

Aztán felteszi a kérdést:

*„Ki farag valaha bennünket egészre,
ha nincs kemény vésőnk, hogy magunkat vésne,
ha nincs kalapácsunk, szüntelenül dülő,
legfájóbb mélyünkbe belefűrő fűrő?*

Szenvedésre lettünk mi.”

És végül az utolsó versszak:

*„Szenvedni annyi, mint diadalt aratni:
Óh hány éles vasnak kell rajtunk faragni,
míg méltók nem leszünk, hogy az Eg Királya
beállítson majdan szobros csarnokába.*

Krisztus Urunk segíts meg!”

Most pedig ismét Nikosz Kazantzakiszt hallgassuk:

„...És attól a perctől fogva, hogy beleláltam a mélységbe, egyéniségem kezdett megszilárdulni. Már nem folyt örökké változóan, mint a víz, hanem egy fényköré sűrűsödött, lassan felöltötte saját arcát. Már nem tévelyegtem jobbra-balra, hogy kitapasztaljam, milyen fenevadtól származom, hanem teljes bizalommal haladtam előre utamon, mert tudtam, milyen az igazi arcom, és mi a kötelességem: az, hogy ezt az arcot a tölem telhető türelemmel, szeretettel és művészi készséggel kialakítsam. Mit jelent az, hogy kialakítsam? Hogy lobogó lánggá tegyem, és ha még van időm, mielőtt eljő a Halál, ezt a lángot fénné változtattam, és a Halálnak már ne maradjon mit elvennie tőlem. Mert mindig is ez volt a leghőbb törekvésem, becsvágyam: hogy ne hagyjak a Halálnak semmi elvennivalót, legföljebb néhány csontot.” (*Jelentés Grécónak*, Bp., Gondolat, 1970, p. 25.)

6. A szenvedésekkel vezekelhetünk bűneinkért

Ez az előbb említett önmagunk faragásának passzívabb formája. Az a fajta megtisztulás, amikor az ember maga akarja jóvátenni bűneit. Nem mintha Isten ezt kívánná. Valahogy mégis ott rejlik az ember lelke mélyén. Mióta nyomon követhető az emberiség története, azóta találkozunk engesztelő áldozatokkal. Mintha valami objektív igazságszolgáltatás színe előtt kellene magunkat tisztába tennünk. Ezt a felfogást hordozza a tisztítóhely tanítása is.

Betegágyon, halálos ágyon hányan ajánlgatják szenvedéseiket életük során elkövetett bűneikért – esetleg mások bűneiért...

7. A szenvedés lehet: sorsközösség megélése Krisztussal

A tényleges sorsközösséget már megfogalmazzuk a második részben. Szent Pál azt írja a Kolosszei levélben:

„Örömmel szenvedek értetek, és testemben kiegészítem azt, ami még hiányzik Krisztus szenvedéséből, Testének, az Egyháznak javára.”

Ha Jézus egyháza a kontrasztársadalom, akkor természetes dolog, hogy az ő követői elhatárolódnak az evilág fiainak élvezet-centrikus és rövidtávú életberendezkedésétől. Ez a másfajta életvitel olyan fajta szenvedéseket szolgáltat, amelyek birtokában úgy haladunk az életszentség útján, hogy egyre hasonlóbba leszünk Krisztushoz. Minél több ember fog Krisztussal sors-azonosságban élni, annál több lesz látható, tapasztalható az Ő egyházából.

KIRÁLY IGNÁCZ

ÜDVÖZÜLT GYILKOSOK?

Napjaink hírei drámai kérdéseket vetnek fel. Drámai helyzetek és drámai kérdések. A lefejezett, agyonszurkált, halálra gázolt keresztény sorsa megrendítő tragédia. Innen, keresztény oldalról nézve. Onnan, muszlim oldalról ez a magatartás erény. Akkor is az, ha az erőszakot általában elítélő közvélekedés azt mondja, hogy csak a radikális kis csoport csinál ilyeneket, a többség nem (Sulok Zoltán: „Köszönjük szépen...”). Másfél milliárdos létszám esetén mi is a kicsi csoport? Ha szereteteimet éri az erőszak, mi a kicsi, és mi a nagy csoport? El kell gondolkoznom a tények mélyén meghúzódó hitbéli kérdésekről...

1./ Ki üdvözül katolikuséknál? Aki lelkiismereti meggyőződése szerint éli le életét. Ahány ember, annyi lelkiismereti meggyőződés. Ahány vallási csoportosulás, annyi lelkiismereti irányulás. Ezen a vészes sokféleségen nem segít az arany szabály sem, mely szerint, amit szeretnék, hogy velem tegyenek, azt kell tennem másnak. Segíthetne, ha a fakír nem a szöges ágyat szeretné, ha az aszkéta nem az önsanyargatást szeretné, ha a szangvinikus nem a pörgést szeretné, ha a melankolikus nem a befelé forduló életét szeretné... Ha már individuumnak születünk, viselnünk kell ennek kérdésekre kényszerítő körülményeit.

„Azért vagyunk a világon, hogy Istent és szeretetét megismerjük, azt viszonzzuk, és eljussunk az örök életre” (Magyar katolikus katekizmus 3.o.). Már tizennyolc évesen átfogalmaztam: „...hogy Istent megismerjem és megismertessem, megszeressem és megszerettessem, megéljem és másokat is a megélésre vonzzak, hogy ezáltal üdvözüljek és üdvösségre segítsek.” Azóta a jézusi tájékozódás tovább szűkítette ezt Jézus Istenére, az Atyára, a Szeretet Istenére.

2./ Ki üdvözül muszliméknál? Ki kárhozik el? „Aki nem hisz Allahban és küldöttében Mohamedben, bizony a pokol tüzét készítettek elő ezeknek a hitetleneknek” (48. sz.)! „Aki orcáját aláatosan Allah felé fordítja, és helyesen cselekszik, annak meglesz a fizetsége az Úrnál” (2/112). Hogy ne legyen kétség az Allahhoz tartozást és a helyes cselekvést illetően, ott a saria, a vallási jogrend, amely az örök érvényű isteni rendelkezéseknek az élet minden területére kiterjedő gyűjteménye. Röviden: az üdvözül, aki Allahot a leghatalmasabbnak (akbar) vallja, és Mohamedet az ő prófétájának (mértékadónak, „kánonnak”). „Akik szembeszegültek Allahal és az ő küldöttjével... azoknak üssetek a nyakára kardotokkal” (8/13 és 12)!

3./ Gyilkos és áldozat a mennyek országában? Igen. De hogyan? A keresztény reméli, hogy azon a „lakomán” boldog asztalközösségben lesz Jézusával és szeretteivel. A muszlim reméli, hogy földi áldozataival szolgáltatja ki magát annál az asztalnál. Szegény Jóisten! Hogy tudja ott érvényre juttatni boldogító, egyetemes szeretetét?

Lehetséges, hogy mindenki a maga hite szerint üdvözül, és nincs keveredés? „Legyen neked a te hited szerint” (vö. Máté 2,29). Akkor a keresztény a maga krédója szerint üdvözül. A jézusi tájékozódás pedig az egymást kiszolgáló örök lakoma asztalközösségében lesz boldog.

Egy palesztin diáktól kaptam régen egy emlékérmét, amelyen nem az állt, hogy „Harc mindhalálig!”, hanem, hogy „Harc a győzelemig!”. Az én nem létező érmémen az kellene, hogy álljon: „Élni és éltetni!” Lehetséges, hogy jézusi alapon nem lehet megúszni a potenciális vértanúságot?

KIRÁLY IGNÁCZ

LÉNÁRD KONTRA BULÁNYI

Dönci bácsi, kontra Gyurka bácsi? Az Érted Vagyok 2020 áprilisi száma hozza Pálos Antal méltatóan elemző írását 1995-ből. Ekkor jelent meg Lénárd atyának az Erő az erőtlenségben című könyve. Valóban közösségi lelkiismeret-vizsgálatra indító könyv...

Mikor Lénárd atya, összességében tizennyolc és fél éves börtön után 1977-ben kiszabadult, Gyurka bácsi, meghívta piarista rendtársát egyik közösségi találkozónkra, az Attila utcába. Nem titkolt szándékkal: jó lenne beszeretgetni körünkbe ezt a szent életű paptestvért. Ekkor Lénárd atyában egy halk szavú, szerény és a „szabad” életben helyét kereső embert ismerhettünk meg. Emlékszem, hogy még a budapesti közlekedés is problémát jelentett neki, a világ annyira megváltozott a sok év alatt. Próbáltuk éreztetni vele nagy-nagy tiszteletünket és szeretetünket. Gyurka bácsi

megpendítette, hogy nem gondol-e arra, hogy valamelyik kisközösségi láncolatba bekapcsolódik? Udvarias háritás volt a válasz. Akkor én elszomorodtam... Lénárd atya tizennyolc évre rá megírta lelkiismeret-vizsgálati könyvét...

Két oldalon kikészíti Gyurka bácsit (171-172).

Teszi ezt úgy, hogy nem nevezi nevén Bulányi atyát. Az ő krisztusi hűsége és sajátos egyházhűsége arra indítja, hogy tudathasadásos állapotúnak láttassa rendtársát, akiben „a katatonia ideológiává válik”. „A hosszú időn keresztül tartó, összeszorított fogú, hűséges helytállás egy olyan kataton szelleme mehet át, ami csak rombolólag hat kívül és belül.” Gyurka bácsi hierarchiával folytatott küzdelmét, mely az Egyház megújítását célozta, nagy bajnak írja le: „Minden korábbi hűséget felválthat egy más formájú hűtlenség.” Lénárd atyát „megdöbentette”, hogy Bulányi atya az Egyház megújulását a kisközösségekben látja (amint a II. Vatikáni Zsinat). M

ár-már ironikusan írja le a kisközösségi hálózatunkat. Erősen elutasította és ártónak gondolta a Gyurka bácsi által a Lelkipásztori marketingben leírt víziót. „Egy áldozatos hűség deformálódik” Gyurka bácsiban. Hű volt az Egyházhoz és megújítani akarta, de az akadályok tudathasadásossá tették. „A felső egyházi vezetésben való csalódás tabuizálja az engedelmisség fogalmát”. Gyurka bácsi Erény-e az engedelmisség tanulmánya így kerül elutasításra. Lénárd atya számára a gondolkodó ráhallgatás, melyet az írás ajánl a vak-kegyes engedelmisség helyébe, nem elfogadható, sőt beteges, bűnös álláspont.

Hogyan kell viszonyulni egy tudathasadásos nagy egyéniséghez? „Katatoniás görcsöt szánó szeretettel és melegen simogató tenyérrel kell próbálni kisimogatni.”

Gyurka bácsi elengedte ezt a rendtársát. Sosem emlegette fel a közösségben azt a fájdalmat, melyet érezhetett sokat szenvedett paptestvére miatt, akivel nem sikerült érdemi dialógust folytatnia.

A fentiekben síránkozom? Vagy inkább emlékezem, hogy másokat is emlékezésre indítsak? Az

embernek joga van szomorkodni és kötelessége a valóságot megfogalmazni úgy, ahogyan azt ő látja.

GROMON ANDRÁS

JÉZUS ÖNARCKÉPE

Jézust érdekelte, kinek tartják őt az emberek, illetve tanítványai (Mk 8,27.29). Ennél is izgalmasabb azonban, hogy ő kinek tartotta önmagát. Érdeemes hát megvizsgálni ezzel kapcsolatos kijelentéseit.

Ezeket – talán kissé önkényesen – két csoportra lehet osztani: az első, kisebb csoportba azokat soroltam, amelyekben többé-kevésbé közvetlen önmeghatározást ad, a másodikba azokat, amelyekből csak másodlagosan lehet következtetni arra, kinek-minek-milyennek látta-tartotta magát.

I. Közvetlen önmeghatározásai

1. Emberfia

A leggyakrabban „emberfiának” nevezte magát, azaz – a szó korabeli, hétköznapi értelmének megfelelően – „egyszerű embernek”, és szintén az általános gyakorlatnak megfelelően egyes szám harmadik személyben beszélt erről.

Persze ennek a jelentésnek több „rétege”, összetevője is van.

A leghétköznapibb: Az „emberfia”, mint minden ember, „eszik és iszik” (Lk 7,34), ellentétben az aszkéta Keresztelő Jánossal (Lk 7,33).

Az „emberfia” hatalom nélküli, az embereknek kiszolgáltatott ember, akinek számolnia kell azzal, hogy „sokat kell szenvednie”, sőt megölik – és Isten nem óvja meg mindettől (Mk 8,31; Mt 16,22-23).

A következő jelentésrétegek már sajátosan Jézusra jellemzőek: Olyan „emberfia” ő, akinek „*nincs hová lehajtania a fejét*” (Lk 9,58); ez azonban a közhelyszerű értelmezéssel ellentétben nem azt jelenti, hogy nincs lakása-szállása, hanem szellemi otthontalanságát fejezi ki.

Jézus két alkalommal is elmondja, hogy ő olyan „emberfia”, olyan ember, aki nem embertársai elpusztítását, hanem „*az elveszettek megmentését*” tartja feladatának (Lk 9,56; 19,10).

Végül: „emberfiaként”, egyszerű emberként is kortársai számára (Isten által) adott *jelnek tekintette magát*, ahogyan Jónás is egyszerű emberi mivoltában, pusztán prédikációjával lett „jellé” a niniveiek számára (Lk 11,30).

2. Próféta

Persze Jónás több is volt egyszerű emberről: próféta volt, és Jézus imént idézett mondása (Lk 11,30) közvetve ugyan, de arra is utal, hogy *prófétának tartotta magát*.

Másik két alkalommal kifejezetten is utalt erre: Amikor Názáretbe hazatérve, tanítása nyomán rokonai és a falubeliek „megbotránkoznak” benne, keserűen állapítja meg, hogy a próféták sorsa teljeseedik be rajta: „*Csak a hazája veti meg a prófétát, meg a rokonai és a családjá*” (Mk 6,4). – De ez még mindig csak a könnyebbik része a prófétasorsnak: az erőszakos halállal is számolnia kell: „*...úton kell lennem Jeruzsálem felé, mert megengedhetetlen, hogy próféta Jeruzsálemen kívül vesszen el*” (Lk 13,33).

3. „Messiás”, de nem a Messiás

Az ellentmondásosnak tűnő alcím magyarázata: A „messiás” szó eredeti, szoros értelemben vett jelentése: „(Isten által) fölkent [küldött, megbízott, fölhatalmazott] személy”, és amint „názáreti székfoglalójában” Izajástól idézett szavai mutatják, Jézus ebben az értelemben „messiásnak” tartotta magát: „*Az Úr Lelke van rajtam, mivel fölkent engem, hogy megvigyem az örömezenetet a nyomorgóknak; elküldött engem, hogy meggyógyítsam a megtört szívűeket...*” (Lk 4,18-19).

Ennek az öntudatának, hogy őt „Isten küldte”, és „Isten ruházta fel erővel”, máskor is hangot adott: „*Aki befogad engem, nem annyira engem fogad be, mint inkább azt, aki engem küldött*” (Mk 9,37; vö. még Mk 12,6!); „*...aki elvet engem, azt veti el, aki engem elküldött*” (Lk 10,16; vö. még Lk 12,9). – „*Ha én Isten Lelkének segítségével üzőm ki a démonokat, akkor már el is jutott hozzátok Isten országa*” (Mt 12,28; Lk 11,20: „Isten ujjával”; mindkét kifejezés értelme: „Isten erejével”).

Másfelől Jézus hol burkoltan, hol kifejezetten, de határozottan tagadta, hogy a szó korabeli értelmében vett messiás lenne, azaz népének harcos felszabadítója (a római iga alól): Amikor érdeklődésére, hogy kinek tartják őt tanítványai, Péter lelkesen a Messiásnak vallja őt, keményen rájuk parancsol, hogy „*senkinek se beszéljenek őróla*” (egyáltalán a személyéről, de mint messiásról végképp ne: Mk 8,29-30. Mt 16,17 majd az ellenkezőjére fordítja ezt). – Amikor a főpap megkérdezi tőle: „Te vagy-e a Messiás...?”, azt feleli: „*Te mondtad, hogy én vagyok...*” (Mk 14,62); Pilátus azonos értelmű kérdésére: „Te vagy a zsidók királya?”, ugyancsak visszautasítással válaszol: „*Ezt te mondd*” (Mk 15,2).

4. „Isten fia”

Bár a gonosz szőlőmunkásokról szóló példabeszéd (Mk 12,1-6) elsődleges tárgya Isten végtelen türelme és jósága, mellékesen arról is tanúskodik, hogy Jézus „Isten fiának” tekintette magát (vö. „*Még egyetlen valakije volt, egy szeretett fia: őt küldte el legvégül hozzájuk*”) – de nem a Niceai Hitvallás értelmében, hanem a szó biblikus használatának megfelelő jelentésben, vagyis Istenhez szorososan hozzátartozó, Istennek egészen odaadott, Istenhez hasonló (hasonlóvá vált), Isten oltalma alatt álló embernek tartotta magát.

Ez az öntudata minden bizonnyal a Jordánba történt alámerítésekor szerzett istenélményéből fakadt, amikor is ezt élte meg Isten üzenetének: „Te vagy az én szeretett fiam, benned gyönyörködöm” (Mk 1,11).

5. Kenyér

Az utolsó vacsorán, megtörve és tanítványainak adva a kenyeret, Jézus ezt mondta: „*Ez az én testem, értetek adva Istentől*” (Lk 22,19). Az „ez az én testem” kifejezés azonban a biblikus szóhasználatnak megfelelően azt jelenti: „Ez vagyok én”.

Azaz Jézus Isten által az embereknek adott „kenyérnek”, tápláléknak tekintette magát, s a tanítványok különösebb nehézség nélkül megérthették ennek üzenetét: „Isten értetek, a ti javatokra adott engem nektek, hogy úgy éljetekek belőlem-általam, ahogy a kenyér által éltek biológiailag” (és ezt könnyen ki is egészíthették kimondatlan, de az ő lelkületének megfelelő elvárásával: „Éppígy legyetek ti is »kenyér« egymás és mások számára, éljetekek teljesen egymásért és másokért!”).

6. Szolga

Ugyancsak az utolsó vacsorán a nagyratörő, pozícióért versengő tanítványokat megfeddve Jézus – a „kenyér” jelentésével teljes összhangban – világosan kimondta, hogy szolgának, az emberek szolgájának (a szó teljes értelmében vett „üdvösségük” szolgájának) tartja magát: „*Végteére is ki a nagyobb? Aki az asztalnál ül, vagy aki felszolgál? Hát nem az, aki az asztalnál ül? Én azonban olyan vagyok közöttetek, mint aki felszolgál*” (Lk 22,27).

7. Reális önismeretű

Jézust nem szédítette meg prófétai, „messiási” és „istenfiúi” öntudata: megmaradt reális önismeretű embernek! Amikor a gazdag ifjú „Jó Mester”-nek szólította, szinte ingerülten utasította vissza ezt a minősítést: „*Miért mondasz engem jónak? Senki sem jó, csak egy valaki: Isten*” (Mk 10,18). Vagyis – Istenhez képest – nem tartotta magát jónak, s ezzel besorolta magát az általános emberi kategóriába, annak megfelelően, amit másoknak mondott: „*...ti, bár rosszak vagytok, tudtok jó adományokat adni gyermekeiteknek...*” (Mt 7,11).

Egyenesen azt is mondhatnánk, hogy *bűnös embernek* tartotta magát, hiszen alámerítette magát Keresztelő Jánossal a Jordánba (Mk 1,9), márpedig egyértelmű, hogy János a bűnbánat jelének szánta ezt a gesztust: „*Merítkezzetek alá, és változtassátok meg gondolkodásotokat és életeteket, akkor Isten megbocsátja bűneiteket*” (Mk 1,4)!

II. Közvetett utalások

1. Isten üzenetének tolmácsa

Aligha tévedünk, ha azt gondoljuk, hogy Jézus *elsődlegesen* tanítónak, igehirdetőnek, Isten üzenete közvetítőjének tartotta magát; nyilvános működésének túlnyomó részét ez tette ki, de szavai is tanúskodnak róla: „*Vegyétek magatokra az én igámat, és tanuljatok tőlem*” (Mt 11,29). Még azt is megkockáztathatjuk,

hogy a tanítást a gyógyításnál is fontosabbnak tartotta; amikor sikeres kafarnaumi gyógyításai nyomán tanítványai tartóztatják, azt feleli: „*Menjünk máshová, a szomszédos településekre, hogy ott is meghirdessem az örömeimet, ugyanis ezért jöttem*” (Mk 1,38).

Üzenete helyességében annyira biztos volt, hogy ki merte jelenteni: „*Az ég és a föld elmúlik, az én szavaim azonban nem múlnak el*” (Mk 13,31; vö. Mk 16,15!).

Nem csoda hát, ha mértékadó tanítónak tekintette magát, amint ez a felszínesen lelkesedőknek tett szemrehányásból is következik: „*Miért szólítotok így: »Uram, Uram!«, ha nem teszitek azt, amit mondom?*” (Lk 6,46)

Ebben az összefüggésben azonban azt is érdemes megjegyezni, hogy mégis kész volt érvek-ellenérvek alapján vitázni („*Ellenkérdést intézek hozzátok: Nevezetek meg egyetlen ésszerű indokot, és feleljetek nekem, akkor megmondom majd nektek, milyen hatalommal teszem ezeket*”: Mk 11,29), sőt meg is lehetett őt győzni (amint a szír-föníciai asszony esete mutatja: „*Erre az értelmes beszédre való tekintettel menj el, lányodból kiment a démon*”: Mk 7,29).

2. A Biblia szuverén értelmezője

Az előző pontból logikusan következik, hogy szuverén módon értelmezte a héber Bibliát (vagyis az „Ószövetséget”).

Ennek legenyhébb megjelenési formája, hogy arra a kérdésre válaszolva, „Melyik az első az összes parancsok közül?”, szabadon összekapcsolta az ószövetségi szentírás két különböző helyét (5Móz 6,4-5; 3Móz 19,18): az Isten iránti szeretetről, illetve az embertársak iránti szeretetről szóló parancsokat (Mk 12,28-31).

Előfordult, hogy a szentírási szövegbe *betoldott* valamit, nevezetesen a Tízparancsolat szövegébe a „*Ne rabolj!*” kitélt (Mk 10,19).

Még nagyobb súlyúnak minősíthetjük azt, amikor *kihagyott* valamit a szent szövegből, nevezetesen: Izajás híres szövegének – „*Az Úr Lelke van rajtam, mivel fölkent engem, hogy ... kihirdessem az Úr kedves esztendejét*” – fölolvásakor kihagyta annak befejezését: „és Istenünk bosszújának napját” (Lk 4,18-19).

Akár vérlázítónak is mondhatjuk, hogy a Biblia valamely üzenetét olykor *kijátszotta* annak másik üzenetével szemben: Amikor a farizeusok 5Móz 24,1-re hivatkozva érveltek a válás Isten általi engedélyezése mellett, ő 1Móz 1,27-et idézve vágott vissza: „*Isten a teremtés kezdetétől fogva férfivá és nővé tette az embereket. ... Amit tehát Isten összekötött, ember ne válassa szét*” (Mk 10,2-9)!

A legsúlyosabbnak mégis azok az esetek tűnnek, amikor a Biblia szavával a *saját felfogását állította szembe*: Amikor a tanítványok szombati kalásztépése miatt a farizeusok számon kéri: „*Miért tesznek ők*

szombaton olyat, ami nem megengedett?”, a rendkívüli súlyú, közismert bibliai állítással („*A hetedik nap... szent Jahve számára*”: 2Móz 35,1-3) szembeszegezi: „*A szombat lett az emberért, nem pedig az ember a szombatért*” (Mk 2,27). – A „hegyi beszéd” hat ún antitézise közül négy esetben („*Ne ölj!*”, „*Ne törj házasságot!*”, „*Hamisan ne esküdj*”, „*Szemet szemért, fogat fogért!*”: Mt 5,21.27.33.38) szintén „Isten szavával” („*Megmondatott...*”) állítja szembe a maga álláspontját: „*Én viszont azt mondom nektek...*” (Szokás ezt úgy értelmezni, hogy ezzel Istennel való egyenrangúságának adott hangot azon az alapon, hogy Istennek, „a második isteni személynek” tartotta magát, pedig csak arról van szó, hogy a magánvéleményét fogalmazta meg, s ezt – a kétségtelenül nagy igényű fogalmazás ellenére – akár szerénysége megnyilvánulásának is tekinthetjük.)

3. Test és lélek orvosa

Mindkét vonatkozásban számtalan példát lehetne említeni, de itt csak „lélekgyógyász” öntudatára hivatkozom: Amikor némely irástudók zúgolódnak, hogy bűnösökkel és vámosokkal eszik együtt (ami a közösségvállalás jele volt), így vág vissza: „*Nem az erejük teljében lévőeknek van szükségük orvosra, hanem azoknak, akik rosszul vannak*” (Mk 2,17).

Alighanem e lélekgyógyász küldetéstudat megnyilvánulásának/eredményének kell tekintenünk az ún. ördögűzéseket is, hiszen általános érvénnyel jelentette ki: „*Íme, démonokat űzők ki, és gyógyításokat végzek ma és holnap...*” (Lk 13,32), és ennek jegyében „parancsolt” tekintéllyel a „démonoknak”: „*Tisztátalan szellem, menj ki ebből az emberből!*” (Mk 5,8; vö. még Mk 1,25).

4. A megbocsátó Isten tolmácsa

Ezt lehetett volna az előző pontban is említeni, de súlya/jelentősége miatt érdemes kiemelni: Jézus feladatának tudta, hogy bármi áron tanúságot tegyen Isten feltétel nélküli megbocsátásáról. Egész magatartása (pl. együtt étkezése a vámosokkal és bűnösökkel, a „bűnös asszony” kenetének elfogadása: Lk 7,37-38) és számos példabeszéde támasztja alá ezt (pl. Mk 12,1-6; Mt 18,23-33; Lk 15,3-32), de a legélesebben talán az eléje vitt bénához intézett szavai fejezik ki, hiszen az meg sem szólalt, bűnbánatnak semmiféle jelét nem adta, Jézus első szava mégis ez volt: „*Gyermekem, Isten megbocsátja bűneidet*” (Mk 2,5).

5. Öntudatos vezető

Jézus soha nem mondta ki, hogy öntudatos vezetőnek tartja magát, de mindig úgy viselkedett. Az evangélisták beszámolója szerint már tanítványgyűjtő fellépése is erről árulkodik, jelöltjeit ő választja ki – nyilván nem vaktában, hanem valamiféle előzetes tájékozódás után –, és felszólítja őket követésére:

„Jöjjetek utánam, s akkor én megteszem, hogy emberhalászokká lesztek” (Mk 1,17)!

Ha értetlenséget vagy helytelen viselkedést tapasztal tanítványai részéről, a lehető leghatározottabban helyreigazítja őket. Csak néhány példa a számtalan közül:

Amikor amiatt veszekednek, hogy nincs elég kenyertük, a korábbi kenyérmegosztásokra (népiesen: kenyérszaporításokra) hivatkozva oktatja ki őket: „Még mindig nem fogjátok föl, és nem is értitek? Megkövesedett a szívetek? Nem emlékeztek, hogy amikor az öt kenyeret megtörtem az ötször sok embernek... És amikor hét kenyeret törtem meg a négyszer sok embernek... Még mindig nem értitek” (Mk 8,14-21)?

Amikor viharba kerülnek a Genezáret-tavon, és a tanítványok megrettennek a vízbe fulladás veszélyétől, keményen számon kéri: „Miért vagytok ennyire gyávák? Hogyan van az, hogy még mindig nem bíztok Istenben?” (Mk 4,35-40).

Amikor Péter ki akarja verni Jézus fejéből a valószínű szenvedés gondolatát, látszólag durván leteremti: „Menj innen mögém, sátán! Kelepce vagy számomra, mert nem Isten gondolatai járnak a fejedben, hanem az emberekéi” (Mt 16,23), de valójában csak kijelöli a tanítvány helyét, amely a mester, a vezető mögött van.

Amikor a tanítványok még az utolsó vacsorán sem értenek semmit a Jézus által hirdetett szelídségből és erőszakmentességből, és egyikük nagy büszkén előáll azzal, hogy „„Uram, nézd, van itt két tör!”, akkor egyetlen szóval elhallgattatja őket: „Elég!” (Lk 22,38)

6. Isten „harcos” képviselője

Jézus nem volt lagymatag Isten ügyének („Isten országának”) képviselőjében. Nemcsak határozottan lépett föl érte, és nemcsak megvédte azt, ha támadás érte (például a farizeusok részéről), hanem bár erőszakmentesen, de kifejezetten „harcosan” állt ki mellette:

Amikor az írástudók azon morfondíroznak, hogyan meri Jézus Isten feltétel nélküli megbocsátását hirdetni az eléje vitt bénának, akkor így szorítja sarokba őket: „Miért fontolgtjátok ezeket szívetekben? Mi könnyebb? Azt mondani a bénának: Isten megbocsátja bűneidet!, vagy azt mondani: Állj fel, fogd hordágyadat, és járálj!?” (Mk 2,8-9), nyilvánvalóvá téve ezzel, hogy azok még az Isten megbocsátását hirdető, semmi fáradságot nem igénylő szavakat sem hajlandók elmondani annak érdekében, hogy enyhítsenek a béna szenvedésein.

Amikor ellenfelei figyelik őt, vajon meggyógyítja-e szombaton a béna kezű embert, hogy ha igen, akkor vádat emeljenek ellene, akkor ugyancsak támadásba lendül, és fölteszi nekik a költői kérdést: „Megengedett dolog-e szombaton jót tenni vagy rosszat tenni, életet megmenteni vagy megölni?” (Mk 3,2-4).

Amikor a farizeusok számon kéri, hogy tanítványai miért nem tesznek eleget a kultikus tisztaság előírásainak, kíméletlenül szembesíti őket képmutatásukkal: „Találóan ítélt rólatok, színészekről Izajás, mert megíratott: »Ez a nép ajkával tisztel engem, de a szíve messze távol marad tőlem.« ... Remekül vetitek el Isten akaratát annak érdekében, hogy megőrizhessétek a ti saját hagyományotokat. Így helyezitek hatályon kívül Isten szavát hagyományotok révén, amelyet ti magatok tettetek hagyománnyá” (Mk 7,6-13; vö. Lk 14,5).

Annak érdekében, hogy teljesen egyértelművé tegye, milyen a helyes istenkapcsolat, Jeruzsálemben, immár életveszélyes környezetben, határozottan kiutasítja a templomtérrel azokat, akik ott az áldozatbemutatáshoz szükséges dolgokat árúsítják, illetve vásárolják (Mk 11,15).

Az igazság „harcos” képviselőjéről még letartóztatása után, bilincsben sem mond le. A Getszemáni-kertben ellenségei fejére olvassa: „Mint valami terrorista ellen, úgy vonultatok ki törökkel és dorongokkal, hogy elfogjatok. Nap mint nap veletek voltam a templomban, amikor tanítottam, de nem tartóztatatok le...” (Mk 14,48-49). A főpap előtti kihallgatásán pedig így válaszol az öt arcul verő szolgának: „Ha rosszul szóltam, bizonyítsd be a rosszat, de ha jól, miért ütsz engem?” (Jn 18,23).

7. Embermentő

Ezt már az elején, az „Emberfia”-alponban is említettem, de ott az emberfia-fogalom kifejtésén volt a hangsúlyt, most pedig azon, hogy Jézus több alkalommal is kifejezetten embermentőként határozta meg önmagát:

Az ellenséges szamaritánusokat villámcsapással elpusztítani akaró tanítványait így oktatta: „Nem tudjátok, miféle szellem hatása alatt álltok! Az emberfia ugyanis nem azért jött, hogy elpusztítsa az emberek életét, hanem hogy megmentse azt” (Lk 9,55-56). Más nyilatkozatai annyiban pontosították ezt az általános érvényű kijelentését, hogy elsősorban az „elveszettek”, a „bűnösök” megmentését tartotta feladatának; azoknak a zúgolódását, akik tiltakoztak az ellen, hogy a „nyilvános bűnös” és „kollaboráns” Zakeusnál vett szállást, így utasította vissza: „Az emberfia azért jött el, hogy felkutassa és megmentse az elveszetteket” (Lk 19,10; vö. Mt 10,6, 15,24).

Ezt támasztják alá nyomatékosan a Lukács-evangélium 15. fejezetében olvasható példabeszédei az elveszett juhról, az elveszett drachmáról és az elveszett („tékozló”) fiúról (ld. még Mk 2,15-17!).

Jézus önarcképének ezt a vonását akár egész önértelmezése összefoglalásának is tekinthetjük, hiszen végső soron minden gondolata, szava és tevékenysége az ilyen-olyan nyomorúságban szenvedők megmentésére irányult...

(2015)

METZGER BALÁZS

A FIÁT KERESTE

(3.)

Hamar talált lovat, egy nyugodt, fiatal kancát. Még maradt annyi pénze, hogy egy ócska, elhasznált nyerget is vegyen mellé, hiszen azt nem cipelhette magával otthonról. Nyereg nélkül meg megszalad a ló, ha medvét lát. Még pácoló sóra, meg egyéb apróságokra is futotta. Aznap délelőtt visszaindult, kicsit hajtotta is az állatot, jó alkalom volt arra, hogy összeszokjanak. És a fennsíkon ismét ott volt a medve, közelebb, szimatolva. A ló láthatóan ideges volt, a farkát felcsapta. Svar nem várta meg, míg megiramodik a ragadozó, hanem könnyű vágatában áthajtotta a lovat a fennsíkon.

Azt hinnénk, unalommal teltek a férfi napjai, pedig dehogy. Minden második héten vadászni ment, ami az előző nap szertartásos készülődésével, a másnapi vadászattal és a rá következő nap zsákmánycipelésével, és a feldolgozással jó pár napba telt.

Igazából már a vadászatot megelőző reggelen megkezdte a fegyver felkészítését. A számszeríjat nem kellett volna ennyire gondosan karban tartania, de ez hozzátartozott a rituáléhoz. A rövid, vastag vesszőket is egyesével vizsgálta, és bizony órákat vett el az, ha egy-egy újat készített. Ezeket belőtte, azaz célba lövéssel gyakorolt, csiszolgatta, farigcsálta őket. A kése élezésére is nagy gondot fordított. Aztán minden felszerelését összekészítette, és sokat evett, hamar aludt. Úgy érezte, ő és a vad összekapcsolódtak már, neki csak végig kell csinálnia, ami már ki van jelölve. És valóban úgy történt. Legtöbb esetben már a hajnali órákban felriasztotta zsákmányát, melyet lopva, majd egyre inkább láthatóan követett. Legtöbbször az itt élő, kistermetű szarvasra vadászott.

Az állat általában egy ideig nagy iramodásokkal menekült, de aztán egyre kíváncsibbá, ugyanakkor fáradtabbá, tompultabbá vált, míg végül, általában este felé már annyira közel engedte üldözőjét, hogy egy egyetlen, jól irányzott lövéssel halálra lehetett sebezni. Svar mindig megadta a tiszteletet áldozatának. A zsákmányt vagy haza bírta cipelni, vagy nem. Általában helyben dolgozta fel, és a bőrét vitte haza, majd másnap reggel ment a húsért. Két esetben dézsmálta eddig meg a medve a hátrahagyott húst.

A bőr és a hús is még sok munkát jelentett. Pácolás, füstölés, kikészítés. Így, mindent összevetve egy jó vadászat a hét nagyobbik felét elvitte.

A halászat egyszerűbb volt. Ehhez olyan nyílveszőt használt, aminek a vége apró, éles faszilánkokban végződött, mely több helyen is átdöfte a halat, jobb találatot elérve. A halak a hegyi tó napos részére jöttek sütkérezni, némi etetés után. Néha négy-öt jókora példányt is meg tudott szigonyozni egy óra alatt, mire a többi odébbállt. A füstölés vonzotta a házához a legtöbb ragadozót.

Úgy tűnt, Svar a szigorú keretek között jól bírta a magányt. Kisfiával, míg együtt voltak, folyton beszélgetett, most meg magában, persze. Nagyon sokat gondolt arra, hogy most hol járhat, mi van vele.

A szeretet, ami köztük volt, megnyilvánult testérintésben is. Linus sokszor bújt hozzá, és ő is a gyerekekhez. Kezdetben egymás mellett aludtak, és ő fészket csinált neki, apafészket. Oldalt feküdt, és a kisfiú bevackolt mellé, szorosan hozzábújva háttal, úgy, hogy az apa egyik keze a gyerek feje felett volt a párnán. Így mesélt neki általában esténként.

Aztán mikor nagyobb lett, már igényelte a külön alvást a fiú. De néha azért összebújtak. Milyen természetes is a gyerek. Mert nagyon is jól jelzi, hogy szüksége van a leválásra, térre. És ha ezt a szülő tiszteletben tartja, nem köti magához, akkor spontán alakul az évek során. Aztán a szeretet köztük, ahogy belegondolt, megnyilvánult diszkrécióban, szemérmes gesztusokban is egymás felé. Az apa gyarlóságait, néha gorombaságát, a fiú szertelenségét a szeretet puhán bevonta, elsimítva az éleket. Az elfogadás is jó szó erre, de a szeretet szelídsége is.

Az apa modellként tett mindent, melyet a gyermek lemásolt a maga szintjén. Ahogy nagyobb lett, ezek a dolgok közössé váltak, az övék lett már. A gyermek életkora növelte ezeket a „mi” köröket.

Az apa arra gondolt, hogy ki tudja mi lesz vele, ki tudja, mi lesz a fiával az idő múltával, most, hogy szétszakadtak. De vajon az ő közös életük, a gesztusok, az együtt cselekvések, a tárgyakra irányuló szeretetük, életük kis apró momentumai, és az a hatalmas gyengédség, ami a szívében él, szóval ezek eltűnnek egyszer? A szeretetnek van értelme? Csak az az értelme, hogy tovább viszi a fiú? Hogy ezek által magabiztosan, nagy munícióval majd boldogul máshol? Hogy is van ez? Van létjogosultsága a szeretetnek, ennek a finom szövetnek, mely érzelmekből, emlékekből, jó együttlétekből, kis közös titkokból és varázslatokból, egymás felé tett gesztusokból, csodás mesékből, és még millió leírhatatlan fonálkából áll? Megáll ez magában? Olyan, mint egy bútor, vagy kedves tárgy, csak éppen nem látható?

Egyáltalán létezik-e, vagy csak ő sűrítette össze gyászában együtt élésük minden mozzanatát egy afféle szeretet gombócban? Ki tudja? Talán - gondolt bele – éppen ez a lényege, hogy ha minden következményt leválasztunk róla, magában is megáll? Lehet, hogy ez ér valamit egyáltalán ebben az életben? A többi csak díszlet?

Roszsabb napjaiban ostromozta magát. Hogy lusta volt, nem figyelt kellően a fiúra, kihagyott fontos dolgokat... Mindegy már, úgy van, az van, ami megtörtént.

Amikor valahogy lassan meg tudta formálni magában, hogy mindaz a csoda, amit ezzel a kis emberrel együtt megélt itt, ebben a dombok közti kis horpadásban, talán többet jelent bármi másnál az életében, és önmagában, s minden következmény nélkül is létezik, szinte tapintható, akkor sokkal nyugodtabb lett. Mert eddig a torkában dobogott az egész, az elválás görcse, az, hogy akit szeretett, az igazából nincs itt, nem létezik számára most, és milyen szörnyű ez, és mikor látja újra... Ezen járt körbe-körbe, eddig nem tudva előrelépni. Most viszont megragadott valamit. Most már képes volt egyben látni a kettejük életének szeretetsodáját. És ez nagyon jó érzés volt.

Lassan megérkezett az ősz. Mire elintézte azt, hogy felmondja állását, jött a hír, hogy a járvány gyorsan terjed északra, és bármikor lezárhatják ezt a régiót, időlegesen karantént képezve, korlátozva a helyváltoztatást. És mire Svar összekészült, és megteremtette annak feltételét, hogy meglátogassa kisfiát, már nem mehetett sehová. Azt a hírt viszont még megkapta, nagyfia mondta el neki, hogy Hakon családjával, és az ő fiával is elhagyja azt a helyet, ahová a harcok után költözött, és még Svar számára, ha nehezen is, de megközelíthető lett volna.

Hakon üzent Svarnak, hogy okkal megy délre, tudása van arról, hogy a járvány az északi területeken nem áll meg. Így a fiút is menti. Állást kapott a fővárosban. Ott Linus számára olyan tanulási lehetőségek vannak, mint sehol másutt. És ő taníttatja. A járvány pedig nem tarthat örökké, majd visszatérnek idővel.

Svar számára így élete legnehezebb tele jött el. Még bement a „városba” többször is gabonáért, és egyéb kellékért a téli túléléshez, de utolsó útját már heves hóesésben fejezte be. Nem látta gyönyörűnek a sűrű, kisszemű havat, ahogy arcára, szempilláira, szájára hull, meg elolvad a fenyéren, de később már fehér leplet alkotva nehezíti a tájékozódást.

Három napig nézte a hóesést, és dűnyögött, morgott magában emlékeivel, mikor érezte, tűz forróság lepi el a testét, izületeit alig bírja hajlítani, és furcsa, lázas képeket lát. Két hétig volt olyan állapotban, hogy csoda, hogy nem fagyott meg, mert nem emlékezett, rá, mit

csinált napokig. Testét hólyagok fedték, és naphosszat feküdt szomjazva, de erőtlően ahhoz, hogy rendszeresen igyon. Aztán nagy gyöngén valahogy eszméletre tért, és végiglábadozta a következő hónapot. És a tavasz nagyon lassan jött el. Svarnak megint volt ideje gondolataiba mélyülnie, amikor órák hosszat a kandalló tűzét bámulta. Eltervezte magában, hogy a járvány elmúltával, mely ebben az évben feltehetően elmúlik, addig gyűjt, hogy a következő évben, bármilyen messze is ment a fia, meglátogatja őt. Amikor erre gondolt, néha egészen beleborzongott. Milyen lesz vajon a találkozás? Ugyanazt a vonzást fogják érezni? Vagy már más lesz a fiú, hideg, távolságtartó, idegen? Vagy csak lassan oldódik majd? És vajon ott tud-e maradni a közelében, vagy megint el kell válniuk? Sokat rágódott ezeken a dolgokon.

És a legrosszabb történet ebben az évben, ami történhetett. Ismét a nyakukon volt a háború. Ebből itt a völgyben, és a környéken semmit sem lehetett tapasztalni, a Városban is csak egyszer jártak idegen katonák, de nem bántottak senkit. Viszont az északi területek egy része, ahol Svar is élt, idegen fennhatóság alá került. A nagy és erős keleti szomszéd ismét, mint régen már több esetben, elfoglalta ezt a vidéket. És az emberek nem mehetek csak úgy szabadon. Aki messzebb akart jutni, annak menetlevél kellett, e nélkül elfogták, és elhurcolták távoli vidékekre, de le is lőhették.

A menetlevél beszerzése bajos volt, szinte lehetetlen, mert ahhoz is sokat kellett utazni, hogy ezt az ember megkapja, és ugye odáig meg nem volt igazolás.

Svar mindezek ellenére nekiindult próbaképpen ez év nyarán, hátha nem is olyan szigorú az ellenőrzés. A Várost már elhagyta, és egész bizakodó volt, de nem látható rejtekhelyről lovasok vágattak felé. Körbevették, puskáját a földre dobatták. Még szerencséje is volt, hogy a számszerűjét most nem hozta magával.

- Te le akarsz lőni minket, gazember! Esetleg kém vagy? Az vagy, kém!

- Nem, én csak a kisfiamat akarom meglátogatni.

- Öregember vagy, hazudsz! Milyen kisfiad?

Szó szót követett. Svarnak a lovától, csomagjától is meg kellett válnia, a puskáról nem beszélve. Kapott is a tusával egy alapos hátba verést.

Ezzel engedték el. És amikor nem futott visszafelé kellő tempóban, utána is lőttek. Hallotta a füle mellett a golyók süvítését.

(folytatjuk)

KAMARÁS ISTVÁN – BISZTRAI GYÖRGY
HITELES HELYEK
(INTERJÚ A BOKORRÓL)

Elhangzott: Petőfi Rádió, 1992. augusztus 8. 18.00
Riporter: Kamarás István

K. I.: A Bokor-közösség vendége vagyok, két képviselőjével beszélgetek, Mihályfi Lászlóval és Bisztrai Györggyel. Igazából mindössze két kérdésem van: mi ez a "Bokor", és mit jelent ebben az esetben a közösség?

B. Gy.: A Bokor? Inkább azt mondanám, hogy mi nem a Bokor. A Bokor nem felülről kijelölt személyek által vezetett közösség, nem felszentelt papok által vezetett közösségek láncolata, hanem olyan emberek gyűjtőhelye, akik, mondjuk 1969 óta úgy gondolták, hogy számukra a kereszténység és a kereszténység üzenete közösségben adható tovább. A Bokor számomra 1970 őszén lett nyilvánvaló. Egy véletlen folytán kikerültem Halásztelekre Rákoshegyőről egy vasárnap délelőtt, és ott egy asztal körül ült hat fiatal és Dombi Ferenc, katolikus pap. "Foglalj helyet!" Leültem és ott engem komolyan vettek. Kíváncsiak voltak a véleményemre. Tehát nekem az első lökés az volt, hogy itt engem nem megtanítani akarnak, hanem úgy néz ki, hogy ez az ember kíváncsi a véleményemre, hogy ő is tanulhasson. És azóta is ezt tapasztalom, hogy a Bokor, talán olyan embereknek a helye, akik akarnak a másiktól tanulni. Tehát nincsenek fix, besulykolt tételek, hanem az ember állandóan visszakérdez önmagára. Önértelmezést folytat. Megkérdőjelezi a régi értékeket, hogy az még érték-e számomra. No, tehát én ezért érzem a Bokorban magamat jól, mert van vita, dialógus, és aztán a végén valami megállapodás van, hogy egy a mi teendőnk, az, hogy változtasd meg magad. Nem az, hogy én téged megváltoztatlak, hanem hogy változtasd meg magad. - A Bokor tehát hasonlóképpen gondolkodó közösségek láncolata.

K. I.: Szabad mozgalomnak nevezni?

B. Gy.: Nekem ez a szó mindig irritáló volt. Ha azt mondod, hogy mozgásba hozza az embereket tespedtségükből, akkor igen, de nekem nyakkendő, meg protokoll szöveg...

K. I.: Igen, nem akadékoskodom, a lényegét elmondad. Egy két-háromezer fős társaság egyik kisközösségének vagyok a vendége most, és ezentúl most már erről lesz szó. Ezt a kisközösséget rendhagyó módon most csak ketten képviselitek. Kit képzeljünk még el az asztal körül?

B. Gy.: Hát aki hiányzik. Hiányzik egy kartali házaspár. A saját négy gyerekük mellé, ötöt kivettek nevelő szülői gondozásba. Ők ott Kartalon önként vállalt egyházi alkalmazottak. A közösségünk vezetője

egy hölgy, Turják Ildinek hívják, az én eszmélődésem, az az ő arcképevel összefügg. Aztán egy harmadik gyereküket váró házaspár, sashalmiak. Egy ötgyermekes édesanya Pilisszentivánról, aztán Rákosligetén lakik egy ötgyerekes MÁV-mérnök, aki nagyon nehéz körülmények között él. Ha nem kapna a testvéri közösségtől anyagi segítséget, akkor nagyon nélkülöznenek. És Zircről a hatodik gyermekét váró Bea, aki még hiányzik. Én Bisztray György vagyok, nekünk nem lehetett több háromnál, és a negyedik az örökbe fogadott gyerek, így van nekünk négy gyerkőcünk, és az ötödik az még várat magára.

M. L.: Én viszont egyedülálló vagyok, Rákospalotán lakom, közlekedésmérnök vagyok.

K. I.: Hát ha nem is interkontinentális, de országos méretű, hiszen Alföld, Dunántúl...

B. Gy.: A Bokor régen nem területi elv szerint alakult, hanem barátságokra épült. Ennek nagyon sok a hátránya, jóval kevesebb az előnye. Most már abban gondolkodunk, hogy jó lenne a Bokorban a struktúrát úgy alakítani, hogy nyíllövésnyire lakó emberek közössége legyen, mert nagyon hiányzik az életközösség. Az a közösség, amikor az emberek, akár egy héten egyszer-kétszer este összejönnek beszélgetni, imádkozni.

K. I.: Voltak-e akik kiléptek a közösségből? Tehát konfliktus után elhagyták a közösséget?

B. Gy.: Nem, erről nem tudok. Van, aki kinőtt minket, tehát úgy érezte, hogy itt, ebben a közösségben ő már nem kap lüktetést. Megbeszéltük, nekem nagyon fájt, de mondtam, hogy menj, ha menni kell az úton. S ment. - Sok éven keresztül három hetenként találkoztunk. Most, talán két éve, havonként találkozzunk egyszer, a nagy távolságok miatt. Ez általában egy péntek estét jelent, hat órától tízig, és itt kötött programok vannak. Vacsorázunk. Evvel kezdjük, hogy aki késik, az a vacsoráról maradjon le, ne az imádságról. A nagy ping-pong asztal körül ülünk általában itt nálunk, és az a vacsora, amit a kinn maradt családom tagjai esznek.

K. I.: Mi történik még egy ilyen összejövetelen?

M. L.: Van mindig egy téma, amit előre megbeszélünk, például az Ószövetségi Szentírást már régóta vesszük, azonkívül más aktuális teológiai írás, vagy ami az egyház életében esemény. Azzal kapcsolatban valamiből felkészülünk, és akkor azt megbeszéljük. Minden alkalomnak van egy vezetője, elnöke, aki beosztja az aznapi programot. Ő kérdezi meg a jelenlevőket, hogy kinek milyen mondanivalója van, akkor körbe megy a szó. A találkozóknak lényeges része az ima.

K. I.: Körbe jár a szó. Ez egy alapvető rítus nálatok vagy egy kötelező szokás?

M. L.: Ez egy régi hagyomány, mert kíváncsiak vagyunk mindenkinek a véleményére, és az a legegyszerűbb, ha sorba mindenki elmondja.

B. Gy.: Én nagyon fontosnak érzem ezt a gyakorlatot, hogy a körbe szólás lehetősége illetve intézménye megfogant. Annyiszor átéltem, hogy az erős, nagy dumájú emberek agyonbeszéltek egy találkozózt, és a másik nem szólhatott. Egy példa erre, hogy az egyik pap meghívott magához. Nem Bokorbéli, az egyházközségben dolgozó pap. Beszélgetni hívott. Hattól nyolcig ő beszélt, s utána nekem nem volt módom szólani. Visszahívtam, és elkezdte a pap mondani a magáét, megkínáltam almával, és amikor beleharapott, ezt a ziccet kihasználva kértem, hogy most pedig hat óra tíz perc van, negyed hétig én szeretnék beszélni. Utána ön beszél húsz percen keresztül. Kérem, hallgasson meg! Nem volt ebből több dialógus. Akkor volt dialógus, de később nem. Na most aki pap, és bekerül egy lelkigyakorlatra, egy közösségbe - káplánok már bekerültek és jöttek -, egyszerűen nem tudták elviselni, hogy most te a tizenkettedik vagy a sorban, kettő perced van. A legfiatalabb kettő perc múlva így csinál a kezével, hogy kettő, hagyd abba, légy szíves!

K. I.: Ez is szokás. Na most körbeadják a szót, de van mondjuk a tizenkettőből három-négy ellenvetés, és akkor megszületik egy döntés. Egyszerűen a többség dönt elve alapján, vagy... szóval, hogy alakul nálatok a demokrácia? Vagy egyáltalán annak lehet-e nevezni ami nálatok van?

M. L.: Olyan éles ellentmondás, azt hiszem, nem szokott lenni, hogy az egyik mond valamit, és a másik meg pont az ellenkezőjét. Inkább a vélemények egy skálán mozognak. Tehát ha például Gyuri jön valamilyen ötlettel, akkor megszondázza a többieket és nagyjából kialakul egy képe arról, hogy a többiek hogyan fogadják. Akkor ő valószínűleg abba az irányba módosítja egy kicsit az elképzelését, tehát általában nem az van, hogy azt mondanánk neki, hogy ez abszolút hülyeség, ne csináld; hanem inkább így csináld!

B. Gy.: Még keményebb leszek. Ha a közösség nem erősített meg engem elképzelésemben, sőt, lekeverte, hogy ez nem jó, én legtöbbször mégis nekimegyek, a saját szakállamra. Egyedül maradok, de belevágok és valamit csinálok. Jó. Egyre kevesebb ez az akció. De régen én úgy éltem meg a szabadságomat: ha nekimegyek a falnak, akkor is belevágok, elkezdem csinálni. Ha úgy érzem, hogy nem tudtam elmondani a bennem lévő rugókat, akkor meg kell csinálnom. - Létrehoztuk Komáromi Jánossal, még ezelőtt négy évvel, a népes családok egyesületét. Amikor az Egyesületet létrehoztuk, akkor bizony még a Bokor erősen fékezett: hogy kerül a csizma az asztalra? Nekünk semmi közünk a hatalomhoz, és az Egyesület valamiképpen a hatalmat figyelembe véve akar működni, az alapszabályt jóvá kell hagyni a cégbírósnál stb....

K. I.: Tehát minden intézményes vállalkozással szemben idegenkedést tapasztaltatok?

B. Gy.: Lehet, hogy ezt így nem fogalmazta meg senki, sokkal inkább úgy fogalmazta meg, hogy ez pótcselekvés. Imádság, közösségépítés helyett egy pótcselekvés.

K. I.: De ti főlvállaltatok az egész Bokor-társasággal szemben.

B. Gy.: Igen. És ez a nagy élmény, hogy mellém álltak. Mellém álltak, de mikor azt mondták, hogy szeretetből, akkor viszont dühös voltam. "Ne azért állj mellém, mert szeretsz, hanem azért, mert ebben egyet értesz!" És mondok egy fájót: azt kellett átélnem és tapasztalnom, hogy akikkel én tíz-tizenöt-húsz éve együtt vagyok, azokkal tudok igazán együtt is dolgozni.

K. I.: Ez mitől fájó?

B. Gy.: Azért fájó, mert az Egyesületet többnyire olyanokkal kezdtem el csinálni, akik Bokron kívüliek voltak. Nem járt egy srófra csavarva az agyunk, t.i. az Egyesületből az egyik ember elment a Kádárhoz beszélgetni, elment tőle támogatást kérni. Tiltakoztam. Elment a Hazafias Népfronthoz. Tiltakoztam.

K. I.: Miért?

B. Gy.: Azért tiltakoztam, mert úgy éreztem, ezt vagy megcsináljuk alulról, vagy pedig nem csináljuk meg. S akkor fogalmaztam meg azt, hogy ilyen dolgot lehetőleg olyan emberekkel kell csinálni, akikkel évek óta egy hajóban utazunk. S így lett az Alapítvány. Aki ezt alapította, tizennégy ember, a pénzt is ők adták. Ezeknek a kilencven százaléka...

K. I.: Most ne haragudj! Egy alapítványra ezek a négy-öt gyerekes családok adták össze?

B. Gy.: Igen. 810 ezer forintot, mondhatni, hogy négy család, és két...

K. I.: Ez már több, mint üzleti titok, ez misztérium. De honnan jött ez össze?

B. Gy.: Nem a napi keresetből, abból nem lett volna, hanem egy találmányból. És szerencsére, pont akik ezt feltalálták, menedzselték, futtatták, azok ilyen lelkületűek voltak: "Öregem, ebből maradt nekem pénzem, tessék alapítványra".

K. I.: Miről szól az alapítvány? Mi ennek az üzenete?

B. Gy.: Hát az üzenete az, amit én a Bokorban is gyerekkorom óta hallok, hogy a családos életforma olyan életforma, amely, hogy mondjam, alapjaiban meg tudja sokszorozni Isten országát. Ha olyan családod van, ahol négy, nyolc, tizenkettő olyan srác nevelkedik föl, aki tőled kapja Isten szeretetét, akkor az tovább fogja adni. Elolvastam a SONY cég igazgatójának a könyvét, a "Made In Japan" könyvet.

K. I.: Na, kíváncsi vagyok, hogy fog ez most összejönni...

B. Gy.: ...és az egyik oldalon azt látom, hogy "Élő nemzeti kincs" díjjal jutalmazták azokat az élő alkotókat, akik a japán család-művészettel emelik a japán kultúrát. Élő nemzeti kincs... Ez az! Szerintem élő

nemzeti kincs az édesanya, aki gyereket nevel. Hát akkor bevezetjük az "Élő Nemzeti Kincs" magyarországi pályázatát, díját, és ezzel már tavaly jutalmaztunk tíz családot.

K. I.: Ez hogy történt?

B. Gy.: Meghirdettük a Magyar Nemzetben, meghirdettük barátaink között úgy, hogy jelentsétek be a másik embert...

K. I.: Ezt mondd mégegyszer, mert nem jól értettem. Ez a jelentse be, olyan mint a jelentse fel.

B. Gy.: Te, én ezt annak idején bejelentési kötelezettségnek jelöltem meg szinte, hogy jelentsék be. Ne a gagyizó szomszédot! Jelentsék be nekünk az Alapítványnál, hogy ezt az embert meg kell mutatni. Tavaly is jött hatvan levél, a kuratórium elolvasta, és a hatvanból, azt mondta, huszonötöt megkeres. Huszonöt címre barátaink elmentek magnóval, videóval, és megnézték, megszagolták azt a családot. Visszajöttek felnőtté válva a fiatal kérdezők. És utána vérző szívvel tízet kiválasztottunk. Ezt a tízet meg kell írni, kötetbe kell foglalni és őket meg kell jutalmaznunk. Mivel jutalmazunk? - kérdeznéd. Hát huszonötezer forintot mondtunk pénzjutalmat minden családnak. Volt, aki nem fogadta el. A másik: felkínáltunk neki nyaralási lehetőséget. Idén nyáron, a barátaim nyaralójában nyaraljon ő, vagy több család együtt. Azt szerettük volna, hogy egy "Élő Nemzeti Kincs"-család köré menjen nyolc-tíz másik család, tehát nem a kincsek együtt, mert az semmire se jó, hanem abból kapjanak mások. Aztán vacsorameghívásokat. Ide a Bisztrai családhoz jöjjön el x család nyolc-tíz gyerekével, beszéljünk. Na, ez minden évben. Ha tudnak ilyet, mondják! Nagyon-nagyon szeretnénk megmutatni. Úgy érzem, hogy nagy hiány van értékekben.

K. I.: Nem fenyegetik-e ezek az országossá terebélyesedő kezdeményezések a közösség intimitását? Nem robban-e szét? Nem válik-e egy közéleti fórummá, valamiféle diszpécser szolgálattá?

M. L.: Bizonyos fokig veszélyezteteti, sajnos. Sodornak minket magukkal az események, és nekünk kell tudatosan nagyobb energiát, figyelmet fordítani arra, hogy az imádságos életünk, a lelki életünk meglegyen, és továbbra is elsősorban ez tartson össze minket, és ne csak a tevékenységek.

B. Gy.: Ugyanakkor, én meg nagyon rosszul érezném magam, hogy ha a közösség a kivonuló hely lenne a társadalomból. Tehát, hogy egyszerűen egy spirituális, szakrális együttlét, és mindenki éli a maga életét, úgy ahogy. Nem. És az életben az ember, nem egész nap térdepel, hanem járkal, téblábol, használja az idejét. Hogy aztán hogyan, mire használom? Az ember elkutyuló lény. Elsodródik az árral, elviszi a vihar, ha nincsenek póznák, ahova az ember ki van kötve. A visszajelzés a másik embertől jön. A tükör a másik

ember, ha elfogadom. De együtt vagyunk már tizennyolc éve, hát miért ne fogadnám el?

GYOMBOLAI MÁRTON

VERSEK

Azon az éjszakán

Kérdés szállt a véres föld felett
Az embert mentő Isten kérdezett
Egy tiszta lélek azt mondta: igen

És testté lőn az Örök Végtelen
A betlehemi csendes éjszakán
Barlang istálló korhadt jászolán
A földre szállt és fellobban a Fény

Egy csöppnyi gyermek két szelíd szemén
Úgy látták a bölcsek s pásztorok
Hogy védtelen és kiszolgáltatott

Aki nézte, nem sejtette ő:
Előtte a teremő Erő
A sötétség nem más mint hiány

És úr lesz a Fény minden éjszakán
Megölhetik Koponyák
Hegyén Él s erősebb harmadnap a Fény
Ők csak nézték a két kis szemet
Mely némán is hívott, kérdezett:

„Harcok, gondok, küszködések éjén
Ott, legbelül emberszíved mélyén,
Hol a jóság csírái még élnek

Akad-e zug Isten Gyermekeinek?
Adj egy zugot, csak egy tiszta pontot
Hallgass arra, mit belülről mondok
S veled viszek minden gondot, terhet

S országomnak megőrzöm a lelked
Világomnál meglátod az embert
Aki testvér, aki gonddal terhelt
Szeretettel két karod kitarod

S átöleljük együtt a Világot.”
Ők csak álltak, néztek, egyre néztek

Körülöttük szállt az angyal-ének
S míg szakadoztak évezredes fátylak
Az Isten üzent békét a világnak.

Úgy szeretnénk...
(1996 karácsonyán)

Úgy szeretnénk megérteni mindent,
Úgy szeretnénk átfogni az Istent!
Hiszen ki a Végtelennek része
Visszavágyik mindig az egészbe.

Betlehemi rege arról üzen nékem,
Hogy az Egész ott lehet egy részben.
Csak egy jászol, csak egy nyaláb szalma,
Bamba barmok barlang-birodalma

És egy apró tehetetlen gyermek
Helyt adhat a végtelen Istennek,
Mert egy vágyó, nyitott emberszívben
Elférhet és otthon van az Isten!

Ahány ember, annyi szíven zörget,
Így szeretné átjárni a földet.
Minden szívnek kicsit más az útja,
Hogy hányféle a Teremtő tudja.

A „keskeny” út mégis elég széles,
Jászoltól keresztig s a feltámadásig,
Amibe a Gonosz foga belevásik.
Így mehetünk együtt, gyakran vitatkozva

Mégis közös célért, egymás kezét fogva,
Amíg meg nem leljük azt a Végső Kincset,
Ahová elindít s elkísér a Kisded...

HABOS LÁSZLÓ

VERSEK

KARÁCSONYKOR

Karácsonykor még elhiszem
a betlehemi mesét,
hogy a jászolba fektetett
istengyermek és mennyei irtalom...

Ilyenkor szobámba téved
csillagfény, kalácsillat s nevetés,
majd dobozba kerül a gipsz-jászol,
s mint rendíthetetlen katonák,
jönnek a kegyetlen holnapok,
elmaradnak az imák,
s szürkévé fakulnak a vasárnapok.

CSEND...

El kell most menekülnöm
e zajos létből távoli csendbe,
hogy csendben legyek,
s csend legyen bennem,
végtelen csend,
világot teremtő csend,
melyben mindaz, mi elveszejthet,
elveszessen csendben,
s csak egy maradjon bennem,
egyedül a szent szerelem.

KARÁCSONY ESTE

Mert éppen elállt
könnyed szállingózása a hónap,
kimentünk a kertbe
angyaltekintetű fiammal,
neki hóembert gyúrjak.
Örültem a csendnek
karácsony este,
a kristályos hóba írtam
ártatlanságunk vétkeit,
s te ráhintetted
szent fehérségedet.
Bent csengettyű szólt,
betlehemi csillag a fa alatt
gyertyafényben ragyogott,
elnehezült hótakaró ropogott,
de fiam léptei
nem hagytak nyomott.

SZERKESZTŐI MEGJEGYZÉS

"Félreértések elkerülése érdekében Merza József annak közlését kéri, hogy nem volt az Alba kör alapító tagja, csupán baráti kapcsolatot tartott tagjaival a múltban, illetve a kör egykori tagjaival a jelenben is. Ezt tükrözi a 'Dernier cri' című cikkben (Koinónia, 2020. 11.) időnkint használt többes számú igeidő.":

X-X-X-X